

Riksdagens protokoll

2003/04:68

Torsdagen den 12 februari

Protokoll
2003/04:68

Kl. 12.00 – 13.28
14.00 – 14.47

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 6 februari.

2 § Meddelande om aktuell debatt

Förste vice talmannen meddelade att på begäran av Folkpartiet liberalernas riksdagsgrupp skulle en aktuell debatt om migrationspolitik anordnas *onsdagen den 18 februari kl. 9.00*.

Från regeringen skulle statsrådet Barbro Holmberg delta.

Den inkomna skrivelsen hade följande lydelse:

Till talmannen

Begäran om aktuell debatt om migrationspolitik

Flera aspekter på den svenska migrationspolitiken är i fokus för samhällsdebatten. En allmän synpunkt på alla dessa frågor är att regeringspartiets agerande är yrvaket och ogenomtänkt. Kommunalråd kräver stopp för nya invandrare till den egna kommunen men regeringen är passiv. Regeringen föreslår övergångsregler för arbetskraftsinvandring från nya EU-länder trots att den tidigare sagt att det inte ska vara aktuellt. När det gäller EU:s fria rörlighet påpekade regeringens egen utredare Berit Rollén för länge sedan att EU:s s.k. tiotimmarsregel kunde bli ett problem, men regeringen har gjort mycket lite för att ändra den. Reformen föreslås i asylprocessen i syfte att korta de inhumant långa asylutredningarna men regeringen har inte förmått expediera de beslut som riksdagen redan har fattat om en ny rättssäker process- och instansordning. Till detta kommer passiviteten i integrationspolitiken.

Migrationspolitiken bör bli föremål för en aktuell riksdagsdebatt. Med tanke på att flera departement berörs, att frågorna berörts av Sveriges agerande i EU:s krets av stats- och regeringschefer och att statsministern själv har varit aktiv i debatten som förts i massmedia bör regeringen företräddas av statsministern i denna riksdagsdebatt.

Stockholm den 5 februari 2004

Bo Könberg

Gruppledare

Folkpartiet liberalerna

3 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelse:

Interpellation 2003/04:267

Till riksdagen

Interpellation 2003/04:267 av Rolf Gunnarsson om strandskyddet

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 16 mars 2004.

Skälet till dröjsmålet är utlandsresor och andra inbokade engagemang.

Stockholm den 6 februari 2004

Miljödepartementet

Lena Sommestad

Enligt uppdrag

Lena Ingvarsson

Expeditions- och rättschef

*Svar på
interpellationer*

4 § Svar på interpellation 2003/04:261 om möjligheter att ingripa mot kränkningar i skolan

Anf. 1 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Lars Leijonborg har frågat mig vilka åtgärder jag tänker vidta för att förhindra våld och kränkningar i skolan samt om jag delar Skolverkets uppfattning att rektorers och lärares möjligheter att ingripa vid disciplinproblem bör skärpas.

Låt mig börja med att slå fast att alla har rätt att bli behandlade med respekt för sin person såväl i skolan som utanför. Arbetet med att motverka och förebygga kränkande behandling är en viktig uppgift för utbildningssystemet. Det handlar både om att ge kunskap om innebörden av demokrati och om mänskliga rättigheter samt att omsätta kunskaperna i praktisk handling.

Det ska råda studiero i skolan. Vuxna får aldrig abdikera från sitt ansvar. Om mobbning ändå förekommer krävs snabba och tydliga insatser, i första hand för att skydda dem som är utsatta. Lärarna ska mötas med respekt för sin professionella kompetens i sitt svåra yrke.

Tyvärr förekommer det att elever i skolan utsätts för kränkningar, trakasserier och diskriminering. Det visar en rapport som Skolverket redovisade i november 2002. Rapporten innehåller en kartläggning av förekomsten av rasism, etnisk diskriminering, sexuella trakasserier, homofobi och könsrelaterad mobbning bland elever i skolan. De flesta kränkningarna utförs av elever mot andra elever. Men elever blir också kränkta av lärare och annan personal på skolan. Kartläggningen visade att verbala kränkningar är ett vanligt inslag i ungdomarnas miljö. De handlar oftast om kränkningar av etnisk eller av sexuell karaktär.

Regeringen har de senaste åren gjort en mängd insatser för att stödja skolor och kommuner i arbetet mot våld och kränkningar. Utbildningsdepartementet drev under åren 2001–2002 en kampanj mot mobbning, Tillsammans. Syftet med projektet var att samla alla goda krafter och att

lyfta fram och visa på de goda exemplen och de olika arbetssätt som används ute på skolorna.

Alla skolor ska ha ett handlingsprogram för att förebygga och motverka alla former av kränkande behandling. I december 2003 redovisade Myndigheten för skolutveckling ett regeringsuppdrag om att lyfta fram exempel på handlingsprogram och arbetssätt mot kränkande behandling i stödmaterialet *Olikas lika värde*. Myndigheten identifierar faktorer som motverkar kränkande behandling och stärker arbetet med en god social miljö. Ett antal konkreta hållpunkter som ett handlingsprogram bör innehålla räknas upp. Stödmaterialet tar även upp gällande lagar och förordningar samt frågor kring polisanmälningar och anmälningar till socialtjänsten. Myndigheten håller nu på att ta fram allmänna råd för skolornas arbete med att motverka alla former av kränkande behandling. Dessa beräknas bli klara under våren 2004.

Det är av yttersta vikt att även eleverna själva engageras i arbetet med att förhindra och förebygga alla former av kränkande behandling. Sveriges elevråd och Elevorganisationen har med stöd av regeringen tagit fram materialet *Välkommen till gymnasiet* för att inspirera till aktiviteter som främjar gemenskap i samband med terminsstart och avslutningar.

En pågående utredning, Skolansvarsutredningen (dir. 2003:114), har regeringens uppdrag att lämna förslag till en lagstiftning som främjar lika rättigheter och motverkar diskriminering och annan kränkande behandling inom skolväsendet. Utgångspunkten för utredningen är att skydd ska finnas mot diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning och funktionshinder och mot annan kränkande behandling. Utredningsuppdraget ska i väsentliga delar redovisas senast den 30 april 2004.

Interpellationen tar upp ”disciplinära åtgärder som varning eller tillfällig avstängning”. Möjligheten till avstängning finns redan i dag i gymnasieskolan. I grundskolan är detta inte en möjlig åtgärd eftersom eleverna har skolplikt. Däremot finns möjligheten att flytta en elev om han eller hon kan få nödvändigt stöd på en annan skola. Skollagskommittén föreslår att kommunen dessutom ska kunna placera en elev vid en annan skolenhet om det finns särskilda skäl. Kommittén har som exempel tagit upp att hänsyn till övriga elevers rätt till en trygg skolmiljö kan tvinga skolan att flytta en elev till en annan skolenhet.

De nuvarande bestämmelserna om disciplinära åtgärder mot elev räknar upp ett antal detaljerade åtgärder. Kommitténs förslag om arbetsmiljön i skolan innebär att läraren får vidta nödvändiga åtgärder för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero eller för att komma till rätta med en elevs uppträdande. Förslaget visar en tilltro till att professionen kan avgöra vilka åtgärder som ska vidtas.

Jag är ännu inte beredd att i detalj uttala mig om de exakta formuleringarna i den nya skollagen men målet är en skola som erbjuder en god lärandemiljö och där alla kan känna trygghet och få studiero. Regeringen avser att återkomma till riksdagen med anledning av Skollagskommitténs förslag senast i juni 2005.

Prot. 2003/04:68
12 februari

Svar på
interpellationer

Anf. 2 LARS LEIJONBORG (fp):

Herr talman! Jag tackar utbildningsministern för svaret.

Häromveckan hände det igen. En grupp elever hade terroriserat sina kamrater så mycket att skyddsombudet vid en skola i Varberg bedömde att hela skolan måste stängas. Vi har ju vant oss vid den typen av nyheter på senare år. Detta är ett utslag av att arbetsmiljön i skolan tyvärr inte är så trygg och studieinriktad som vi skulle önska.

Vi har tagit fram siffror från Skolverket som visar att Skolverket allt oftare anmärker på skolor för att de inte gör tillräckligt för att stödja mobbade elever. För fem år sedan – ungefär när statsrådet Östros kom till Utbildningsdepartementet – anmärkte Skolverket i sju fall på kommuner för att de inte hade gjort tillräckligt för att stötta mobbade elever. Under de två senaste åren, 2002–2003, var antalet över 70.

Statsrådet säger i sitt svar att regeringen gör olika saker för att stödja kommunerna i deras arbete för att komma till rätta med dessa problem. Men det är tyvärr inte hela sanningen. På många skolor känner man att man inte har de befogenheter som krävs för att hantera allvarliga ordningsstörningar.

På sistone har den sensationen inträffat att Skolverket, som ju hittills i tävlan med departementet har varit flummeriets främsta bastion i Sverige, i sitt remissvar över Skollagskommitténs betänkande säger att det bör övervägas att rektorer och lärare bör få utökade befogenheter just för att komma till rätta med den här typen av problem.

I svaret säger statsrådet att man har tagit fram ett material där man informerar om gällande lagar. Sådant kan låta bra, men sanningen är ju att gällande lag i fråga om flyttning av en elev mot dennes vilja är mycket oklar. Det finns ett fall som har behandlats sedan lång tid tillbaka i domstolarna, och det ligger nu hos Regeringsrätten. Lägre instanser har dömt i olika riktningar.

Det råder i Skol-Sverige i dag en mycket stor osäkerhet om vad som gäller på det här området. Skollagskommitténs majoritet gör ingenting för att reda ut den oklarheten.

Jag tycker att statsrådets position när det gäller tillfällig avstängning är väldigt egendomlig. Är det bättre att 400 elever stängs av i två dagar och vi förlorar 800 skoldagar än att kanske två elever stängs av i fyra dagar och vi förlorar åtta skoldagar totalt sett? Jag tycker att det är hyckleri att säga att det är tillåtet att förvägra 400 elever dess undervisning enligt arbetsmiljölagen, men inte att det skulle vara tillåtet att stänga av en högstadieelev som har betett sig hotfullt och våldsamt mot sina kamrater i kanske fyra fem dagar för att se till att arbetet kan bedrivas.

Hur känns det att under sin tid som statsråd ha upplevt en tiodubbling av antalet anmärkningar mot skolor? Är statsrådet verkligen mindre benägen än Skolverket att ge lärare och rektorer utökade befogenheter?

Anf. 3 STEN TOLGFORS (m):

Herr talman! Mobbning är kanske det allvarligaste folkhälsoproblemet för barn och ungdomar. 100 000 barn, motsvarande en hel årskull, är drabbade i den svenska skolan. Därtill kommer syskon, föräldrar, farmor och farfar, mormor och morfar. Det är kanske en halv miljon svenskar som löpande är berörda.

Det är inte acceptabelt att skolministern via skolplikt ålägger tusentals barn och ungdomar att vistas i en miljö där deras säkerhet inte kan garanteras. Det är heller inte acceptabelt att tusentals barn lider i onödan. Det går att göra så mycket mer för att stoppa mobbningen.

Dagens debatt mellan Thomas Östros och Lars Leijonborg visar just varför inte tillräckligt görs. Det är väl känt vad som borde göras. Skolministern väljer att avstå. Lars Leijonborg återkommer till att mobbare, inte offren, ska kunna flyttas. Det är fullkomligt självklart, men det är också fullkomligt otillräckligt.

Folkpartiet har i utbildningsutskottet inte ett enda konkret förslag på åtgärder för att förebygga eller stoppa mobbning. När Lars Leijonborgs avstängning väl är över kvarstår problemen i skolan eftersom man inte har löst de strukturella sociala problemen.

Det räcker inte att vilja väl, men det är nödvändigt att vilja väl. Insatserna mot mobbning måste bygga på kunskap och forskning. Om alla skolor använde forskningsbaserade åtgärdsprogram beräknas mobbningen kunna halveras på ett par år. Det skulle innebära att 75 000 barn – offer och förövare – skulle kunna befrias från mobbningen, men det sker inte.

Vi kräver från moderat sida ett nationellt åtgärdsprogram mot mobbning och skolvåld. Det innehåller bland annat:

Kunskap om forskningsbaserade åtgärdsprogram mot mobbning bör snarast börja spridas till Sveriges alla skolor. Samtidigt som vi ser mycket goda effekter av dessa forskningsbaserade program har det nämligen visat sig att hemsnickrade åtgärdsprogram på skolor till och med kan bidra till att öka mobbningen med en tredjedel – likväl får de användas.

Myndigheten för skolutveckling bör ges i uppdrag inte bara att informera om arbete mot mobbning så där i allmänhet, som regeringens nuvarande linje är, utan låta forskningsmässigt utvärdera och verifiera olika åtgärdsprogramms effektivitet.

I den redovisning som Thomas Östros nyss hänvisade till sägs uttryckligen att myndigheten inte värderar kvaliteten i de program mot mobbning som speglas i skriften. Detta är fullkomligt bakvänt. Hur kan man utveckla skolan eller ens göra anspråk på det, utan att utvärdera de metoder som används? Dagens arbete mot mobbning under Thomas Östros ledning är ett skott i mörkret.

Vi anser också att landets samtliga skolor på sikt bör åläggas att använda ett forskningsbaserat åtgärdsprogram mot mobbning. Då kan skolans lägstanivå i arbetet mot mobbning höjas, så kan effekt bevisligen nås, så kan fler barn befrias från mobbningen, så kan vi kombinera höjda kvalitetskrav med frihet för skolan att välja det program som man tycker passar bäst förutsatt att det också forskningsmässigt visat sig ha effekt.

Skolministern har nämligen ingen aning om om de sätt som skolan jobbar på i dag ger resultat över huvud taget – det gäller även de flesta kommuner – av den enkla anledningen att det inte utvärderas.

Från Moderaternas sida kan vi presentera en lista med ytterligare ett tiotal åtgärder för att förebygga och stoppa mobbningen. Riksdagen har tidigare valt att avslå dem.

Det finns saker att göra. Jag vill fråga mina båda meddebattörer: Varför är ni inte beredda att medverka till detta? Forskningen finns där.

Forskarna finns där att fråga. Förslagen ligger i riksdagen. Vi har hittills inte sett något intresse för att genomföra dem.

Kontrasten är stor mot Norge. Den svenske professorn Dan Olweus är professor i Bergen i Norge. Där finns intresset. Norges alla skolor ges på fem år kunskap om forskningsbaserade åtgärdsprogram. Fler än 400 skolor är redan nu med i detta. Insatsen är billig. Den kostar bara 3–4 miljoner kronor varje år. Låt oss lära av Norge och låt oss utveckla programmen ännu mer.

Anf. 4 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Låt mig vara mycket tydlig. Jag tror att det är viktigt att hela vuxenvärlden är mycket tydlig: Det är helt oacceptabelt med mobbning, kränkande behandling och trakasserier i vår skola.

Vi bör samlas över partigränserna och vara mycket tydliga i budskapet.

Det andra budskapet är att vi förväntar oss av de vuxna som arbetar i vår skola att de är mycket tydliga i sitt avståndstagande när det gäller kränkande behandling och att man tar sitt ansvar som personal och vuxen i skolan att aktivt agera mot all form av kränkande behandling.

Vi vet att det bedrivs mycket framgångsrik verksamhet i skolor som tar mobbningsproblemet på allvar där man har handlingsplaner mot kränkande behandling och där inte minst skolledningen ser till att det är en fråga som genomsyrar hela skolans arbete.

Detta arbete behöver stödjas. Det är därför skolutvecklingsmyndigheterna har sin viktiga roll i att sprida de goda exemplen och arbetsformerna. Det gjorde man nyligen med en skrift som visade på konkreta handlingsprogram för att minska kränkande behandling i skolan.

Det förebyggande arbetet är kolossalt viktigt. Det handlar om att se till att barn och ungdomar är medvetna om vilka gränser som finns i skolan. Normer och regler för hur man umgås med varandra och beter sig mot varandra måste vara tydliga. Hela personalgruppen i skolan måste bidra till att sprida dessa normer och regler och till att upprätthålla dem. Det är väldigt viktigt.

Det handlar naturligtvis också om vilka möjligheter man har att ingripa. Enligt min mening är det så att i fall där man inte kan lösa det på annat sätt än genom att flytta en elev från en skola till en annan bör man kunna göra det. Från domstolar som tittar på detta har vi också fått utslaget att detta är möjligt att göra med hänvisning till arbetsmiljön för övriga elever i skolan.

Skollagskommittén föreslår ett förtydligande i den nya skollagen för att göra det ännu tydligare. Det tycker jag är ett bra initiativ. Vi tittar nu närmare på hur det lagtekniskt ska utformas.

En ståndpunkt som jag delar med många är att man måste kunna göra så i yttersta nödfall, men låt oss inte luras att tro att det är den lösning vi ska ta till varje gång vi får problem i skolan. Vi måste också arbeta med det förebyggande för att få bort kränkande behandling i skolan och se till att barn och ungdomar är medvetna om att detta inte accepteras.

Det gäller också möjligheterna till tillfällig avstängning. Det är viktigt att föra en vettig diskussion om detta. I gymnasieskolan, som är en frivillig skolform, är avstängning en fullt möjlig åtgärd. Den vidtas i skolan.

I grundskolan har vi skolplikt. På vilket sätt löser vi ett problem genom att säga att den skolpliktige befrias från sin skolplikt och skickas ut från skolan? Jag menar att man måste hantera det på ett sådant sätt att om det inte är möjligt att lösa situationen i skolan måste barnet – som vi också måste stödja att komma på rätt väg – komma i en särskild undervisningsgrupp under den tid man arbetar med att få tillbaka barnet eller ungdomen på en väg som vi tycker är bra.

Att bara säga att vi stänger skolan löser ingenting. Om man lever i en social problematik där det är överhängande att man skulle vilja hoppa av från skolan riskerar vi att snarare förvärra ett problem än att lösa det.

Det är viktigt att man från skolans sida är tydlig om vilka normer och regler som gäller i skolan och hur vi förväntar oss att man ska uppträda mot varandra. För att få bort kränkande behandling och trakasserier i skolan är det också viktigt med stöd till skolorna så att de kan ha handlingsprogram som är baserade på den erfarenhet vi har av skolor där det fungerar väl.

För att stödja detta vill vi också se till att ha en diskrimineringslagstiftning i skolan som både blir en väldigt tydlig signal om vilka värden som ska gälla i skolan och en väg att överklaga och klaga på en hantering som man inte är nöjd med som elev och som förälder. Det är också ett viktigt komplement för att bidra till en utveckling som främjar studiero och trygghet i skolan och respekt för varandra.

Anf. 5 LARS LEIJONBORG (fp):

Herr talman! Skolministern talar vackert, men vi får inte tappa bort basfakta: Verkligheten är att ett antal gånger per läsår stängs hela skolor i en eller ett par dagar för att situationen glider vuxenvärlden ur händerna. Det är egentligen någonting ganska allvarligt att situationen är sådan i Sverige i dag att de vuxna på skolan så totalt tappar kontrollen över situationen att arbetsmiljölagen måste åberopas.

Det är åtskilliga undervisningsdagar som går förlorade på det här sättet. Och den verkligheten kommer inte riktigt fram i skolministerns fagra tal här.

En annan verklighet är den som jag pekade på, nämligen att Skolverket anmärker på att skolorna inte ställer upp tillräckligt för de drabbade – 7 gånger 1998 och över 70 gånger under de två senaste åren. Skolverket självt bedömer att lärare och rektorer inte har tillräckliga befogenheter att ingripa för att skydda utsatta elever. Man skriver i varje fall att man måste överväga att införa sådana skärpta åtgärder. Men vad jag förstår öppnar inte skolministern för några sådana åtgärder.

Jag vill upprepa att det faktum att Skolverket skriver detta är någonting väldigt sensationellt. Jag minns häromåret när det kom en internationell undersökning om arbetsron i skolan där Sverige hamnade näst sist. Skolverkets dåvarande chef viftade bort det och sade att vi har en annan ordning i Sverige. Ja, en annan ordning. Vi har oordning. Det är klart att det också är en annan ordning. Men nu verkar det som om Skolverket tar detta på större allvar.

Skolministern har i uppdrag att försöka leda den socialdemokratiska reträtten bort från flummeriet. Är det då inte ganska genant att bli omsprungen bland de retirande av Skolverket?

Jag är också lite bekymrad över att det här tar så oerhört lång tid. Det var ju Thomas Östros första åtgärd när han blev ansvarig för skolfrågorna att säga till Skollagskommittén att den fick ta längre tid på sig än vad Ingegerd Wärnersson hade önskat. Till sist kom det ändå ett förslag under förra året. Nu är det 2004, och skolministern tror sig inte komma med förslag förrän till sommaren 2005, detta medan situationen i skolorna på många sätt blir allt sämre när det gäller att skydda utsatta elever.

Det som statsrådet säger om att alla domstolar har delat uppfattningen att det ska vara möjligt att flytta en mobbare i allvarliga fall är inte korrekt. Domstolarna har nämligen kommit till olika slutsatser i dessa fall. Det hade varit väldigt bra om rättsläget hade klarats ut där. Skollagskommitténs majoritetsförslag innebär inte att rättsläget på den punkten klaras ut.

Därmed kvarstår bilden. Statsrådet har ingenting att komma med när det gäller att utöka skolornas befogenheter att stödja mobbade elever. Det är väldigt tragiskt. Jag tycker att det vore på sin plats att skolministern sade: Ja, Skolverket har rätt. Här bör man överväga skärpta åtgärder.

Anf. 6 STEN TOLGFORS (m):

Herr talman! För att kunna åtgärda mobbning måste man förstå hur den fungerar. Till vår hjälp har vi forskningen. Men både Lars Leijonborg och i synnerhet Thomas Östros brister i fråga om detta. Thomas Östros talar om kunskapsbaserade program och om erfarenhetsbaserade program. Men han klarar inte att ta ordet forskningsbaserade i sin mun. Det är där som nyckeln till att börja hantera och lösa problemen ligger.

Lars Leijonborg talar om basfakta och talar då om skolor som stängs. Basfakta för mig är att 100 000 barn dagligen är utsatta, inte bara när skolor stängs, för kränkningar och för mobbning. När skolan stängs är det länge sedan misslyckandet i skolan inleddes.

Vi ser i dag att både skollag och läroplan är tydliga när det gäller att mobbning inte ska förekomma. Det är, tack och lov, numera också de flesta politiker. Däremot sägs ingenstans i dagens regelverk vad skolan ska göra för att förhindra mobbningen.

En erfarenhet av de senaste årens domstolsutslag, när elever har tvingats stämma sina kommuner för bristande insatser mot mobbning, är att i stort sett varje insats som en skola gör i dag anses som tillräcklig för att uppfylla lagens krav. Och det beror på att man inte tillämpar skollagen. Man tillämpar skadeståndslagen. Alldeles oavsett om det som skolan gör har effekt – om eleverna och föräldrarna är nöjda, om mobbningen upphör, om det är vetenskapligt belagt eller till och med om det är kontraproduktivt – är det i dag tillräckligt för att uppfylla lagens krav. Det finns ingen lägstanivå alls i skolans arbete mot mobbning. Detta är inte acceptabelt.

Vi kräver från moderat sida en betydligt högre lägstanivå i skolans arbete och att en nationell kvalitetsnorm i arbetet mot mobbning etableras. Vi vet att många skolor, det är alldeles rätt, tar frågan på största allvar. Om det finns en eldsjäl som satsar tid och energi på detta är arbetet ofta bra. Men alla skolor gör inte detta. Och de flesta behöver mer kunskap. Därför har vi lagt fram en komplett plan för att öka skolans kunskap och lärarnas möjligheter att upptäcka och ingripa och dessutom i förlängningen se till att så många tusen svenska barn kan befrias från det

som i dag är ett gissel och en plåga i deras liv. Varför ställer inte skolministern upp på detta?

Prot. 2003/04:68
12 februari

Anf. 7 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Det är stimulerande att notera att Lars Leijonborg inte längre har bilden av ett flummigt skolverk. Skolverket ska nämligen vara en skarp myndighet som verkligen driver den nationella likvärdigheten, kvalitetsgranskningen och återkommande besök i kommuner och skolor för att se till att värdera vart skolan är på väg och att man upprätthåller de krav som vi har, inte minst härifrån riksdagen, med våra mål i kursplaner och läroplaner. Det är roligt att se att Lars Leijonborg har noterat detta. Jag har också respekt för Skolverkets arbete. I det ingår att också utvärdera hur man arbetar med handlingsplanerna mot kränkande behandling i alla våra skolor. Det är en skyldighet för varje skola att ha detta. Det är rektors ansvar att se till att det kommer fram. Det är också rektors ansvar att se till att det inte blir en pappersprodukt utan någonting som involverar alla i skolan och som man tar på yttersta allvar.

Skolutvecklingsmyndigheten jobbar parallellt med att stötta med kunskap och information om vilka typer av handlingsplaner som fungerar.

Sten Tolgfors har kontakt med en av våra professorer i Norden, Dan Olweus, och menar att han har kommit på det program som ska gälla inte bara i Norge utan också i Sverige. Det är möjligt att det är så, men jag är inte säker på att man så hundraprocentigt kan säga att ett enda program är det enda som fungerar. Det är allt annat än ett vetenskapligt synsätt på mänskligt beteende och handlingsprogram. Jag har stor respekt för Dan Olweus. Vi har svenska skolor som använder Dan Olweus program. Men det är sannolikt så att det också finns andra program som fungerar bra.

Det är viktigt att Skolverket också pekar på att man måste vara tydligare i sin stöttning av utsatta elever. Också det ingår i regeringens program för skärpt kvalitetsgranskning, att man på det här sättet också driver utvecklingen i skolan till att förmå skolans personal tillsammans med elever och föräldrar att ha handlingsprogram där man klart och tydligt säger ifrån och framför allt stöttar den som är utsatt.

Men mellan mig och Lars Leijonborg yppar sig en annan skillnad, även om vi i grunden kanske kan ha en likartad syn på de vuxnas ansvar över huvud taget när barn gör saker som innebär att de riskerar att skada varandra, nämligen när det gäller vilken roll som riksdag och regering ska ha. Ska vi ha en nationell straffskala för skolan som vi fastställer i regeringen eller kanske till och med i riksdagen med väldigt tydliga steg i fråga om hur straffen ska se ut vid olika typer av förseelser? Är det en rimlig väg? Vad kommer det att innebära i förlängningen? Kommer vi inte då också att göra skolan alltmer till en domstolsliknande form där man hänvisar till nationella straffskalor och där man naturligtvis måste ha rätten att överklaga om man upplever sig orättvist behandlad.

Min väg är att stötta personalen. Det är därför som vi har så nära kontakter med lärarnas organisationer, de två stora fackliga organisationerna, när det gäller att se till att lärarna har de befogenheter som de upplever att de måste ha för att kunna arbeta med barn och ungdomar på ett sådant sätt att man får studiero i skolan och att man visar respekt för varandra. Då är jag inte alls övertygad om att riksdagen ska fastställa dessa straffskalor. Det innebär också att vi drar undan mattan för professionens eget

Svar på
interpellationer

ansvar. Det är därför inte konstigt att lärarnas organisationer stöder den typen av förslag som Skollagskommittén pekar på där man lägger ett stort ansvar och ett stort förtroende på rektor och lärare att agera för att upprätthålla studiero och lugn och ro i skolan. Det är min linje snarare än att gå på Lars Leijonborgs linje.

Det finns också en konflikt i övrigt. I vanliga fall tror vi att Lars Leijonborg hyllar lärarnas egen professionalitet och kompetens, men han gör det inte i de fall där man ska försöka fixa lite politiska poäng genom att vara först med att tala om hur straffskalan ska se ut.

Jag litar på att våra lärare med rätt stöd från oss vidtar de åtgärder som behövs.

Anf. 8 LARS LEIJONBORG (fp):

Herr talman! Det är väl bra att vi nu båda har höga förväntningar på Skolverket och talar väl om Skolverket. Jag längtar efter den dag då jag kan säga samma uppskattande ord om departementet men där är det uppenbarligen en bra bit kvar.

Den nya Myndigheten för skolutveckling kallas i Skolverket för Mysko, och det är något mysko med resonemanget när statsrådet talar om att ni vill ge lärare befogenheter. När Skolverket, som vi båda uppskattar så mycket, säger att rektorers och lärares befogenheter inte är tillräckliga är det något i resonemanget som inte stämmer.

Statsrådet säger: Riksdagen ska inte fastställa en skala av sanktioner. Ja, men sanningen är ju att riksdagen successivt har tagit bort sanktioner. År 1985 tog man bort den tillfälliga avstängningen. Nu är man på väg, om man följer Skollagskommittén, att ta bort kvarsittningen. Personligen har jag alltid tyckt att den aktionen är lite egendomlig, alltså att det ska vara ett straff att få ytterligare undervisning. Men det har trots allt varit det enda som lärarna har kunnat ta till, och nu ska det försvinna ur skollagen. Verkligheten är alltså att befogenheter successivt har tagits bort. Verksamma runtom i landet som jag träffar känner att de i dag har väldigt små möjligheter att leva upp till de övergripande krav som lagen ställer på dem när det gäller att skydda utsatta elever.

Jag uppskattar Sten Tolgfors engagemang mot mobbning. Jag tror inte att det finns några politiska skiljelinjer mellan oss, utan avgörande är att vi fortfarande har en skolminister som *inte* är beredd att ge rektorer och lärare de befogenheter som nu till och med Skolverket efterlyser.

Anf. 9 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! I kampen mot mobbning måste man arbeta med två idéer samtidigt, Lars Leijonborg! En sak är det förebyggande, att se till att våra barn och ungdomar ser och känner att det icke är acceptabelt att bete sig på ett sådant sätt att man kränker varandra. Då spelar de vuxna i skolan en helt avgörande roll – det gäller både lärare och annan personal. Man måste konsekvent vara noga med att inympa de normer och värderingar som ska gälla i skolan. Naturligtvis måste det också finnas möjligheter att vidta åtgärder om inte allt detta räcker till. Redan i dag har vi, menar jag, möjligheten att flytta elever om det upplevs som den sista åtgärden som behövs för att klara upp en situation. Från Skollagskommittén har vi fått förslag om ett förtydligande av att rektor kan vidta en sådan åtgärd. Det tycker jag är att gå i rätt riktning.

Detta med kvarsittning är inte en fråga för skollagen, utan det är något som regleras i förordningar. Jag menar att kvarsittning är en åtgärd som också kan användas, och som används väldigt ofta i skolor i dag. Det är inte på det sättet att vi ska reglera det här i riksdagen men vi ska lita på att lärarna med sin erfarenhet och kompetens kan hantera uppkommen situation om de får vårt stöd. Om vi börjar tala om att de ska göra si när det händer och så när det händer drar vi undan mattan för dem. Med Skollagskommittén menar jag att vi får ett starkare stöd för lärare och rektor att vidta de åtgärder som behövs för att säkra studieron i skolan. Det tycker jag är ett positivt steg.

Skolverket uttrycker tillsammans med en rad andra myndigheter och en del rättsvårdande instanser i sina remissvar snarare farhågan att det här kan innebära att man alltför lätt vidtar de här åtgärderna och vill därför ha förtydliganden om när det ska göras. Det är inte min bedömning, men vi bereder denna fråga för att se till att skapa ett så bra lagförslag som möjligt till stöd för lärarna och deras auktoritet i skolan.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2003/04:68

12 februari

*Svar på
interpellationer*

5 § Svar på interpellation 2003/04:262 om studenters rättssäkerhet

Anf. 10 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Torsten Lindström har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att stärka studenters rättssäkerhet och när förslagen kommer att presenteras.

Rättssäkerhet är av central betydelse såväl för enskilda personer som för högskolan i stort. Som jag tidigare berättat för Torsten Lindström i denna kammare innebar den decentralisering och avreglering av högskolan som skedde genom 1993 års reform att många av de bestämmelser som tidigare reglerat studenters rättigheter och villkor togs bort.

Regeringen lägger stor vikt vid frågor som rör studenters rättssäkerhet. Behovet av tydliga och klara regler, kännedom om bestämmelserna och enhetlig tillämpning är av stor betydelse, inte minst mot bakgrund av högskolans expansion och strävan efter breddad rekrytering. I arbetet för förbättrad rättssäkerhet spelar Höskoleverket en viktig roll genom det tillsynsansvar som verket har. Även möjligheten att överklaga beslut till Överklagandenämnden för högskolan är väsentlig i detta sammanhang.

Ett starkt studentinflytande är ytterligare en aspekt som är betydelsefull för studenternas situation. Genom studentkårerna kan enskilda studenter företrädas, och rättigheter kan bevakas och stärkas. De bestämmelser för ett starkt studentinflytande som regeringen införde för några år sedan bidrar till att möjliggöra reell studentmedverkan i högskolans arbete. Genom skyddet mot diskriminering ger även lagen om likabehandling av studenter i högskolan enskilda studenter en stärkt ställning.

I riksdagen finns förslag, bland annat från Kristdemokraterna, som syftar till att avskaffa kårobligatoriet. Jag anser att kårobligatoriet är grunden för starka och självständiga studentkårer och är övertygad om att ett avskaffat kårobligatorium skulle innebära en betydande försvagning av studentkårerna och studentinflytandet. Detta skulle i sin tur få negativa återverkningar på studenternas rättssäkerhet.

Både Höskoleverket och studentorganisationer har pekat på brister gällande studenters rättssäkerhet. Regeringen beslöt 2001 att ge Höskoleverket i uppdrag att utreda denna fråga. Höskoleverkets uppgift var bland annat att undersöka om förordningarna behövde kompletteras och om ytterligare åtgärder var nödvändiga för att stärka studenternas rättssäkerhet. Verket har i rapporten *20 åtgärder för att stärka studenternas rättssäkerhet* föreslagit åtgärder. Rapporten har remissbehandlats, och ärendet bereds nu inom Regeringskansliet.

Höskoleverket föreslog i sin rapport åtgärder för att förbättra rättssäkerheten för studenter. Vissa av dessa förslag kan lärosätena besluta om själva och kräver inte några åtgärder från regeringen. Det gäller bland annat frågan om anonymitet vid kursvärderingar. Andra förslag kräver förordningsändringar om de ska genomföras. Höskoleverkets förslag hanteras såväl inom den pågående beredningen som i flera andra sammanhang.

Frågor som gäller antagningsbestämmelser har till exempel förts till Tillträdesutredningen, som har i uppdrag att se över tillträdesreglerna till högskolan. Det gäller bland annat förslaget om hur platser ska fördelas vid likvärdiga meriter. Utgångspunkten för utredningens arbete ska vara ett tillträdessystem som är rättssäkert och överblickbart. Tillträdesutredningen kommer att presentera sitt förslag i slutet av denna månad. Även den departementspromemoria som rör översynen av examensordningen kommer att läggas fram i slutet av februari. Det som dessa båda utredningar föreslår kan komma att ha betydelse för bland annat beredningen av Höskoleverkets förslag om antagning till del av program.

I Skollagskommitténs betänkande behandlas frågor som rör rättssäkerheten i skolan och som har koppling till rättssäkerheten för studenter i högskolan. Förslaget om att kunna överpröva betyg är en sådan fråga som bereds i arbetet med Höskoleverkets förslag om möjligheten till omprövning i examinationsnämnder.

Som jag nu redovisat pågår en omfattande beredning av förslag i syfte att stärka studenters rättssäkerhet. Detta arbete kräver noggrann hantering. Jag avser att presentera åtgärder som syftar till att stärka studenters rättssäkerhet när beredningen av dessa förslag är färdig.

Anf. 11 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka utbildningsminister Thomas Östros för svaret på min interpellation.

Att vara student i dag är tufft. Inte nog med att studenterna ska klara kunskapskraven. De ska också försörja sig under knappa ekonomiska förhållanden. Till detta kommer att studentgrupperna i dag, glädjande nog, ofta är heterogena jämfört med tidigare generationers studenter. Det berikar den akademiska reflexionen och därmed utvecklingen vid högskolor och universitet. Dagens studenter har också allt oftare försörjningsansvar inte bara för sig själva utan även för barn.

Det är angeläget att studenternas skyddsnät är starkt och tydligt. Därför är det alarmerande när det kommer signaler om att det finns oklarheter i studenternas rättssäkerhet. Ibland känner varken lärare eller övrig personal – eller ens studenterna själva – till vilka rättigheter som finns eller som borde finnas.

Jag kan ge två exempel. Ingen student borde behöva känna sig rädd för att uttrycka synpunkter på utbildningen. Ingen borde heller behöva vänta så länge på sitt examensbevis att chanserna på arbetsmarknaden riskerar att försämrats.

Högskoleverket har presenterat förslag för regeringen för att stärka studenternas rättssäkerhet. Verket föreslog bland annat att frågan om anonymitet vid kursutvärderingar måste lösas, att handläggningen av examensbevis ska regleras och att lärosätena tydligare ska informera studenterna om gällande regler.

Jag har tidigare interPELLERAT i riksdagen i denna fråga. Ministerns svar från riksdagens talarstol den 18 mars 2003, för snart ett år sedan var att frågan bereddes inom Regeringskansliet. I svaret den 18 mars 2003 sade Thomas Östros: ”Jag instämmer med Torsten Lindström när han betonar vikten av studenternas rättssäkerhet. Behovet av klara och tydliga regler, av förutsebarhet och av likabehandling ska inte underskattas. Jag vill också poängtera att frågor som på olika sätt berör studenters rättssäkerhet och medinflytande har varit och är viktiga och centrala frågor för mig.”

Därefter har inget hörts från Thomas Östros trots att det gått nära elva månader, snart ett helt år – inget nytt på snart ett år.

Runtom i Student-Sverige växer frustrationen över att regeringen inte lever upp till sina utfästelser och kommer med de ändringar i förordningar, lagförslag och initiativ gentemot mot högskolorna som krävs för att studenterna ska kunna känna sig trygga.

I sitt svar i dag blandar utbildningsministern i stället in kårobligatoriefrågan, som kommer att debatteras och avgöras i riksdagen den 3 mars, inte i dag. Thomas Östros borde i stället lägga krutet på att svara på de frågor som ställts.

Herr talman! Det sägs att den som väntar på något gott väntar aldrig för länge. Det stämmer inte. Studenterna har redan väntat alldeles för länge. Och så säger Thomas Östros att vi ska vänta lite till. Frågan är bara vilka garantier som finns för att Thomas Östros den här gången ska komma med de förslag, beslut och initiativ som krävs för att frågan inte ytterligare ska dras i långbänk.

Jag ställer därför frågan till utbildningsministern: Kan vi lita på att förslagen kommer fram den här gången? Vilka åtgärder kommer regeringen att vidta, och framför allt, när kommer de förslag som krävs för att skärpa rättssäkerheten för studenterna att tas på allvar och behandlas av regeringen?

Anf. 12 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Det är stimulerande att bli interPELLERAD i en hjärtefråga. Det är verkligen en fråga som jag arbetar mycket med. Jag undrar vad Kristdemokraterna och Torsten Lindström egentligen vill när det gäller studenters rättssäkerhet. Vi har haft ett arbete för att göra ett genombrott och få en diskrimineringslagstiftning på plats för högskolan. Det har vi lagt fram förslag på och lyckats få en majoritet för här i kammaren. Det är internationellt unikt. Där sätts studenters rättssäkerhet verkligen i högsätet liksom deras möjlighet att inte bara få lagstöd mot kränkande behandling eller diskriminering utan också ha en väg att gå om man upplever sig orättvist behandlad, det vill säga en skyldighet för styrelsen

att ta upp ärendet men också möjlighet för studenten att gå via diskrimineringsombudsmännen och till syvende och sist också i domstol driva sin sak med stöd av diskrimineringsombudsmännen. Var fanns Torsten Lindström i det arbetet?

Det handlar också om studenternas rätt att göra sig hörda i högskolan. Torsten Lindström säger att i väntan på förordningsförändringarna är studenterna rädda att uttrycka sina synpunkter. Vi har gått till riksdagen med lagförändringar för att uttrycka det tydliga budskapet från Sveriges riksdag, att studenter ska vara representerade i alla beslutande organ, men inte bara det, utan också i alla organ som förbereder viktiga beslut för att se till att studenternas synpunkter finns med hela vägen. Även det är internationellt unikt och något som vi driver i våra diskussioner med övriga europeiska länder. Studenter inflytande och rättssäkerhet måste också gälla i det europeiska perspektivet om vi ska få en ordentlig rörlighet.

Det som Torsten Lindström andas är att vi åter borde centralisera en rad olika beslut som har lagts på högskolan. Det är nog det som Torsten Lindström innerst inne är ute efter, till exempel exakt hur kursutvärderingen ska behandlas. Jag kan ha en uppfattning om hur jag tycker att den borde behandlas, men jag kan också tycka att det kanske ändå inte är en fråga för Sveriges riksdag att ta ställning till. Men är det detta som Torsten Lindström vill får han lämna en motion om det till riksdagen, så får vi behandla den.

Torsten Lindström efterlyser lagförslag. Det finns ingenting i Högskoleverkets rapport som förutsätter lagförändringar, utan det är förordningsförändringar det handlar om. I den meningen, vänta inte, Torsten Lindström, på ett lagförslag. Jag är väldigt nyfiken på vilken lag som Torsten Lindström vill införa.

Jag ser studenters rättssäkerhet som väldigt viktig nu när vi arbetar med en ny examensordning för de svenska högskolorna, med internationaliseringen av de svenska högskolorna och inte minst med antagningsreglerna för den svenska högskolan. Här spelar studenterna en mycket viktig roll. Men grundbulten i studenternas inflytande i dagens högskola är våra studentkårer. Ingen tror att vi kommer att ha samma typ av starka och oberoende studentkårer om vi avskaffar kårobligatoriet. Jag har lätt att förstå att det kan finnas en principiell tvekan innan man har satt sig in i frågan om kårobligatoriet. Jag har själv haft den ståndpunkten när jag ännu inte hade insett den fulla konsekvensen av dess avskaffande. Det som kommer att ske är ju att vi försvagar studenternas inflytande och vi försvagar studenternas röst. Vi kommer att se att de får allt mindre av reellt inflytande över högskolans beslut. Det beklagar i dag också våra rektorer, som ju sett hur det är att arbeta med starka och självständiga studentkårer, för det bidrar till högskolans utveckling och kvalitet. Allt detta sätter Torsten Lindström på spel. Förklara för mig hur det ökar studenternas inflytande i högskolan.

Anf. 13 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Herr talman! Utbildningsministerns anförande klingar bekant. Den 18 mars 2003 stod Thomas Östros i riskdagens talarstol och sade:

”Studenternas rättssäkerhet och ställning i högskolan var en för regeringen prioriterad fråga redan under den förra mandatperioden.”

Jaha, och nu har det gått nära en halv mandatperiod till. Hur många mandatperioder behöver Thomas Östros på sig för att komma med de förslag, initiativ, mått och steg som krävs för att vi ska slippa höra rapporter om att studenter känner sig otrygga och rädda för att komma med synpunkter? Inte kan det väl vara så illa att studenterna ska behöva vänta till nästa mandatperiod, då en ny utbildningsminister tagit över?

Sedan kastar Thomas Östros sten i glashus så att det klirrar ordentligt. Thomas Östros har underlåtit att vidta åtgärder som krävs för att öka studenters rättssäkerhet. Återigen ser vi hur socialdemokratin regerat sönder sig själv till så måtto att kraften farit all världens väg och förmågan att ta initiativ kvävt.

Thomas Östros har vacklat, som han själv något generad medger, i frågan om kårobligatoriet, som vi egentligen inte diskuterar i dag, herr utbildningsminister. Jag är inom parentes sagt övertygad om att Thomas Östros kommer att ändra sig igen i den frågan efter ett riksdagsbeslut och begripa att kårobligatoriet är ett både otidsenligt och ineffektivt sätt att hantera studentinflytande. I dag handlar det i stället om att på ett modernt sätt ge studenter inflytande och rättssäkerhet, och där, herr talman, har Thomas Östros alla möjligheter att vidta de åtgärder som han har att vidta som utbildningsminister och som ligger på hans bord sedan år tillbaka. Det är möjligt att Thomas Östros ändå menar väl när han talar, men det hjälper inte, för han kommer inte loss.

Varför inte, Thomas Östros, uppmuntra högskolorna att genomföra de åtgärder som krävs? Varför inte på allvar ta tag i frågan om förordningsförändringar? Varför inte, utan att precisera vilka lagar som bör förändras, titta en gång om det ändå inte skulle behövas ytterligare åtgärder för att stärka studenternas rättssäkerhet på ett modernt och tryggt sätt? Det hjälper inte att utbildningsministern pratar om att det här skulle vara en hjärtefråga. Jag tror honom, för han brukar vara sanningsenlig. Det är säkert Thomas Östros hjärtefråga. Men varför gör han inte de saker han har möjlighet att göra i stället för att sitta och vänta på någonting annat?

Herr talman! Högskoleverkets förslag ligger på regeringens bord. Det handlar om anonymitet vid kursutvärderingar. Det handlar om handläggningen av examensbevis. Det handlar om stora och små förändringar. De ligger på Thomas Östros bord. När kan vi förvänta oss att talet om hjärtefråga går över till praktisk handling?

Anf. 14 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Efter två repliker förstår jag kanske vad Torsten Lindström är ute efter. Torsten Lindström vill att vi nationellt ska reglera precis hur kursutvärderingarna ska gå till. Ja, om det är Torsten Lindströms allvarliga uppfattning, får väl fler partier ge sig in i diskussionen om det är en rimlig utväg att vi i riksdagen fattar beslut om innehållet, proceduren och arbetssättet när det gäller kursutvärderingar, men jag är inte säker på att det är ett bra sätt att uppmuntra utvecklingen av våra högskolor. Låt oss ta den diskussionen. Men det är det enda som Torsten Lindström nu har kommit fram till.

Torsten Lindström efterlyste lagförslag som han trodde fanns i rapporten. Det finns inga sådana lagförslag, så han får han nog vänta om det inte är så att han har en idé om vilken lag det ska vara och vad det är han ska ändra.

Kristdemokraterna har varit ett släpänkare när det gäller utbildningspolitik men särskilt när det gäller studenters inflytande. Man har motvilligt accepterat en lag om likabehandling i högskolan som stärker studenternas möjlighet att få rätt om man blir orättvist behandlad, diskriminerad. Man har motvilligt accepterat att studenterna ska finnas i varje beslutande organ, i alla förberedande organ på högskolan.

Jag är väldigt nyfiken på om Torsten Lindström har en god idé om hur vi kan gå ännu längre. Jag lovar att ett sådant frö skulle kunna hamna i en väldigt bördig jord. Men jag har inte fått något sådant förslag, och det beror nog på att Torsten Lindström ännu inte vet hur det skulle kunna gå till.

Det är oerhört viktigt att vi även framöver, när vi nu gör stora förändringar, har hela perspektivet av studenters ställning och rättssäkerhet i fokus. Men när Torsten Lindström säger att frågan om kårobligatoriet inte spelar någon roll för studenters inflytande, tror jag att Torsten Lindström grovt missförstår vad som kommer att ske.

Det finns i dag en väldigt oro bland landets studentkårer. Oron är också mycket, mycket stor bland våra studentnationer. De studentnationer i till exempel min hemstad Uppsala som i hundratals år verkat kulturellt, ideellt och för att stärka studenters möjligheter till ett bra liv när man studerar är mycket oroliga för vad som kommer att ske. Allt detta viftar Torsten Lindström bort och låter antyda att det där kommer nog att fixa sig. Så upplever inte studenterna det på våra högskoleorter i dag, att det kommer att fixa sig. Risken är att vi med Torsten Lindströms politik, med ett avskaffat kårobligatorium och avskaffade studentnationer, kommer att få ett läge där det offentliga, staten, tvingas ta ett ansvar för studenters inflytande i högre utbildning.

Alla utredningar genom åren har kommit fram till, för frågan är ju väl utredd genom åren, att det kommer att krävas mycket stora resursinsatser från riksdagen för att finansiera ett studentinflytande som vi bedömer behövs för att utbildningen ska fungera. Men vad händer då med den fria rösten när vi har ett anslag i en budgetproposition, Studentinflytande, på ett visst antal hundra miljoner? Det kommer inte att bli studentkårer som står fria i förhållande till riksdagens uppfattning. Vi kommer i stället att få en typ av statlig myndighet, finansierad av staten och där studenternas röst efter hand blir marginaliserad. Det är det enda konkreta förslag på förändringar i studentinflytandet som Torsten Lindström har lagt fram sedan han blev vald till denna kammare. Jag är inte imponerad av detta. Jag tror att studentkårerna är en grundbult för både studenternas röst, inflytande och delaktighet i högskolan, och det vill jag värna.

Anf. 15 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Herr talman! Det är häpnadsväckande att utbildningsministern står i denna kammare och så ihärdigt vägrar att svara på de frågor som han ombetts att svara på. I stället fortsätter utbildningsministern sitt anförande som han höll den 18 mars förra året. Tala om att fortsätta i samma anda!

Det är bara det, herr talman, att om Thomas Östros menar allvar med att förslag om förbättrad rättssäkerhet skulle hamna i bördig jord, ja, då är det knappast Thomas Östros jord han talar om, för om det hade varit så att den var bördig när det gäller studenters rättssäkerhet skulle vi inte behöva ha den här debatten. Då skulle de utfästelser som gjordes den

18 mars förra året varit verkställda. Då hade vi verkligen sett resultat av de förändringar som föreslagits i förordningar, herr talman, och i olika former av beteenden och initiativ i relationen mellan studenten och högskolan. Det verkar snarare som om den där jorden som förslagen skulle hamna i är ganska steril. Det vore passande om Thomas Östros tog tag i de här förslagen och verkställde dem så att vi slapp ha den här debatten ännu en gång.

Sedan är det positivt att Thomas Östros skådat ljuset när det gäller studentkårerna. Det är tråkigt bara att han inte insett potentialen i studentkårernas arbete.

Studenterna behöver inte oroa sig för ett avskaffat kårobligatorium. Det kommer att gå till på ett sätt så att studenterna får en starkare position, ett starkare inflytande, en starkare rättssäkerhet än vad Thomas Östros förmått klara av under sina år på Utbildningsdepartementet. Det vore tacknämligt om Thomas Östros, medan han har chansen, tog tag i de förslag som finns och såg till att inte bara prata utan också agera.

Anf. 16 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Här illustreras väldigt tydligt, tycker jag, vad som kommer att ske vid ett avskaffande av kårobligatoriet: en farbroderlig klapp på axeln från en företrädare för riksdagen som talar om för studenterna att de nog kommer att få ett inflytande ändå. Men det blir en helt annan sak än att ha fristående studentkårer finansierade av sina egna medlemmar och där man står fri i förhållande till både högskolan och till beslutande makt som riksdagen. Det är möjligt att Torsten Lindström upplever det som obekvämt, men det är ett väldigt bra sätt att också driva utveckling på högskolan. Det har landets rektorer förstått, som i många sammanhang nu uttrycker oro för vad som kommer att hända om kårobligatoriet avskaffas. Men framför allt är oron mycket stor bland studenterna.

Jag lever ju nära en studentmiljö i Uppsala, och där ser jag inte minst i studentnationerna en månghundraårig tradition som av Torsten Lindströms principiella nitiskhet riskerar att släppas bara så där. Och sedan ska Torsten Lindström garantera att det nog blir bra ändå. Jag är inte övertygad om det. Och jag är säker på att det finns borgerliga ledamöter i denna kammare med erfarenhet från studentkårsverksamhet och nationsverksamhet som inte kommer att vilja möta den verklighet som uppstår vid ett avskaffat kårobligatorium.

Det är också så, Torsten Lindström, att det är det enda konkreta initiativ som Kristdemokraterna har tagit i frågan om studenters rättssäkerhet. I övrigt har ni motvilligt accepterat våra förslag till förändringar i lag och förordning. Det enda som nu åstadkoms är att rättssäkerheten skulle öka om vi avskaffade grunden för våra livaktiga studentkårer. Det är inte särskilt imponerande. Om det sedan ska kompletteras med en lag om kursutvärderingars innehåll blir jag än mindre imponerad.

Välkommen i engagemanget för studenters inflytande! Men tänk över förslagen, för ni är på väg åt helt motsatt håll.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2003/04:68
12 februari

Svar på
interpellationer

Anf. 17 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Herr talman! Torsten Lindström har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att, i de delar som den studiesociala utredningen menar att det är omedelbart möjligt, skyndsamt lägga fram förslag till förändringar samt när jag avser att presentera en proposition kring dessa förändringar. Torsten Lindström frågar också vad jag avser att göra för att ytterligare utreda betänkandets övriga frågor i syfte att för riksdagen presentera en proposition samt om jag avser att framdeles presentera en samlad genomgång av studenters ekonomiska situation i form av en proposition. Slutligen frågar Torsten Lindström mig vad jag avser att göra för gruppen studenter med barn.

De studerandes ekonomiska och sociala situation spänner över flera politikområden och arbetet inom regeringen är så fördelat att det är utbildningsministern som ansvarar för ett antal av de frågor som Torsten Lindström ställer.

Den studiesociala utredningen har haft i uppdrag att göra en samlad analys av den ekonomiska och sociala situationen för studerande på olika utbildningsnivåer under den samlade studietiden inklusive studieuppehåll. I utredningens uppdrag har även ingått att analysera om gränsdragningen mellan studiestödssystemet å ena sidan och socialförsäkringssystemet inklusive bostadsbidragssystemet och det ekonomiska biståndet å andra sidan behöver förtydligas. I tilläggsdirektiv fick utredaren i uppdrag att även analysera förutsättningarna för att införa ett barn tillägg till studerande.

I direktiven betonas att grundstrukturen i de befintliga förmånssystemen ska ligga fast, vilket innebär att bland annat inkomstbortfallsprincipen ska behållas. Det är således gränsdragningen mellan studiestödssystemet å ena sidan och socialförsäkringssystemet inklusive bostadsbidragssystemet och det ekonomiska biståndet å andra sidan som skulle analyseras om det skulle behöva förtydligas.

Regeringen har stor förståelse för studenternas situation och har på olika sätt uppmärksammat situationen för studerande med barn. Under de senaste åren har en rad åtgärder genomförts som förbättrar barnfamiljernas ekonomiska situation generellt. Barnbidraget har stegvis höjts, och maxtaxa införts i förskola, fritidshem och familjedaghem. Föräldraförsäkringen har byggts ut med ytterligare en månad, och grundnivån har gradvis höjts till 180 kr per dag, vilket är viktigt för många studerande.

Jag delar Torsten Lindströms uppfattning att studenters studiesociala trygghet är viktig. Den studiesociala utredningens uppgift var att ge en samlad bild av den ekonomiska och sociala situationen för studerande på olika utbildningsnivåer. Det är bra att vi har fått en kartläggning över det studiesociala området. Min avsikt är nu att remittera utredningens betänkande för att få en bred diskussion i frågorna. Därefter ska ärendet beredas i Regeringskansliet. I detta sammanhang kan vissa frågeställningar behöva belysas ytterligare, men det är alltså för tidigt att redan nu kommentera i vilka avseenden.

Herr talman! Jag vill börja med att tacka statsrådet Berit Andnor för svaret på min interpellation.

De senaste åren har glädjande nog fler studenter med icke-traditionell bakgrund hittat till högskolan och berikar i dag det akademiska samtalet var och en på sitt sätt. Andelen äldre studenter har ökat liksom andelen studenter med barn. Det är bra. Det bidrar till att riva den sociala snedrekryteringen och att rusta Sverige som kunskapsnation.

Ambitionen om en högskola öppen för alla som vill studera är god. Men fortfarande finns murar som låser studenter ute från högskolan och som försvårar studenters vardagsliv. Det handlar i hög grad om de sociala trygghetssystemen för studenterna. De är formade utifrån en gammal bild av yngre studenter utan barn och inte utifrån dagens heterogena studentgrupper.

Det handlar inte minst om studenter med barn, och de är många. 187 475 barn lever med minst en förälder som studerar. Det säger sig självt att det är tufft att kombinera studier och familj, och dessutom under knappa ekonomiska omständigheter. För de studenter som därtill är ensamförsörjare i sina familjer blir det ännu tuffare.

Enligt Statistiska centralbyråns årliga redovisning av hushållens inkomster och förmögenheter för det senast tillgängliga året fick 60 % av de ensamstående studenterna med barn socialbidrag. Motsvarande siffra för studerande utan barn är 11 %.

Sex av tio ensamstående studenter med försörjningsansvar är alltså beroende av samhällets stöd för att klara vardagens kostnader för mat, hyra, kläder och annat som hör livets nödtorft till. Det går förstås på tvärs med de ambitioner som Socialdemokraterna brukar hävda om ett välfärdssamhälle. Siffrorna om det höga socialbidragsberoendet skrämmer.

Herr talman! Vi kristdemokrater har vid flera tillfällen uppmärksammat regeringen på detta problem. Det gjorde vi bland annat vid en interpellationsdebatt den 6 december 2002. Då sade statsrådet Berit Andnor: "Ett av de mål som den socialdemokratiska regeringen har satt upp är att halvera socialbidragsberoendet. Det är oerhört centralt och viktigt för oss."

Frågan är vad som hänt sedan dess. Vad i regeringens politik kommer att leda till ett lägre socialbidragsberoende för studenter med barn? Vi har inte sett några resultat hittills. Det hjälper inte med förståelse. Det krävs konkreta förslag. Jag kunde inte höra ett enda konkret förslag från statsrådet. Hon väljer i stället att tala om olika generella insatser som i mina öron har mycket lite att göra med de studenter som behöver direkta särskilda insatser för att kunna försörja sig och sina familjer i vardagen.

Den typen av insatser har hittills lyst med sin frånvaro i regeringens politik. I stället väljer Berit Andnor att tala om maxtaxan. Det är en reform som verkligen gynnat dem som har det gott ställt och inte studenter som har det sämre ställt. Vi kristdemokrater vill ha både generella insatser för alla föräldrar med låg inkomst genom att till exempel höja taket i föräldraförsäkringen. Men vi vill också se särskilda insatser för just studenter med barn.

Jag vill be Berit Andnor att här i dag presentera lite mer av de åtgärder som gör det möjligt för studerande med barn att ha ett dragligt vardagsliv. Vi är många som vill ha besked. Student-Sverige väntar. Vilka

är de konkreta åtgärder som Berit Andnor sitter och håller på för att studenter ska få ett dragligt liv? Finns det några?

Anf. 19 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Herr talman! Låt mig först säga att vi har ett mål att minska antalet socialbidragstagare. I den uppföljning som har redovisats till riksdagen så sent som i höstas kan vi konstatera att vi går åt rätt håll och minskar antalet socialbidragstagare ganska rejält. Vi är inte nöjda med det. Vi kommer naturligtvis att fortsätta det arbetet.

Socialbidraget är det yttersta skyddsnätet som vi har. Det är avsett att vara ett bistånd som ges under akuta förhållanden. Det är inget som man ska vara beroende av under en längre tid. För att komma till rätta med detta krävs en rad olika insatser. Det mest grundläggande är att ha ett arbete, att kunna försörja sig, att bo och ha förutsättningar för att leva ett bra liv.

Sedan handlar det också om de generella insatserna vi gör genom våra välfärdssystem. Den generella välfärden är fantastisk när det gäller att bringa ned antalet fattiga. Alla jämförelser som omfattar den generella välfärdens principer som kan göras med de nordiska länderna, länder i Europa och i världen i övrigt visar att den generella välfärdens principer leder till att vi får förhållandevis färre antal människor som är ekonomisk utsatta. Det är jag väldigt nöjd med.

Därför är jag förespråkare för att utveckla just den generella välfärden. Det innebär att vi har en välfärd som omfattar alla där alla bidrar. Det leder till att vi har en omfördelning mellan grupper i samhället från friska till sjuka, från män till kvinnor och från rika till fattiga. Vi har också en omfördelning som sträcker sig över livet. Genom de insatser som vi har gjort har detta bidragit till att minska socialbidragsberoendet.

Jag har precis tagit emot den studiesociala utredningen om studenternas situation. Den tog jag emot i mitten på januari. Jag har för avsikt, som jag skriver i svaret, att gå ut med den på remiss för att få en bred diskussion från flera olika håll. Därefter ska utredningen och de synpunkter som kommer in beredas på sedvanligt sätt.

Det är en process som jag ser fram emot. Jag liksom Torsten Lindström ser naturligtvis behovet av att kanske inom några områden förstärka insatserna. Min fråga till Torsten Lindström är: Vilka insatser vill Kristdemokraterna egentligen göra för att förbättra för studenterna just inom det studiesociala området? Det skulle vara intressant att ta del av några av de förslag som kanske Torsten Lindström har.

Anf. 20 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Herr talman! Målet är att halvera socialbidragsberoendet, säger Berit Andnor. Det var just det lovvärda målet som hon också hänvisade till i debatten den 6 december 2002. Problemet, herr talman, är att det inte hjälper med mål om man inte samtidigt vidtar de åtgärder som är nödvändiga för att realisera, förverkliga, målet. Vi ser inga konkreta insatser från regeringens sida när det gäller just studenter med barn. Det var ämnet för debatten då, och det är ämnet för debatten i dag.

I dag känner många studenter en oerhörd oro över sin vardag. Många hör av sig. När vi tar den oron och sätter den i ljuset av den utredning som Berit Andnor just har nämnt förstår jag oron. Utredningen om de

studiesociala frågorna kom ju till oerhört motvilligt från regeringens sida. Det dröjde nästan ett helt år efter det att riksdagen hade fattat beslut om utredningen innan regeringen väl brydde sig om att förverkliga beslutet och tillsätta den. Sedan blev det nytt statsråd och då blev det tilläggsdirektiv efter diverse påtryckningar om just situationen för studenter med barn.

Men nu har vi utredningen på vårt bord. Vad innebär den då? Jo, den innebär ett lappande och ett lagande av befintliga system i stället för de nya tankar som behövs för att få möjlighet för studenter med barn att klara sig själva och sin vardag. Nu var det ju inte så mycket annat att vänta än de här lappande-och-lagande-förslagen eftersom direktiven innehöll strikta begränsningar för vad utredningen kunde göra. På så sätt undergrävde faktiskt regeringen utredningens möjligheter innan den ens hade kommit till, i stället för att lyssna på våra röster om att ta det stora greppet i en parlamentarisk utredning och se över studenternas hela situation.

Herr talman! I flera delar av utredningen konstateras också att det behövs ytterligare utredningsarbete. Samtidigt finns det några konkreta förslag om vad som kan göras för att bringa möjlighet för studenter att försörja sig.

Min fråga till Berit Andnor är: Hur tänker regeringen agera för att ta till sig förslagen? Det hjälper ju inte att remittera, diskutera och prata i ytterligare drygt ett år. Det hjälper inte att prata om målet om ett halverat socialbidragsberoende när det faktiskt är så att sex av tio ensamstående studenter med barn inte kan klara sig. Då hjälper det inte med mål och inte med generella insatser, även om vi kan vara överens om att den generella välfärden självfallet är utgångspunkten i allt. Det krävs också särskilda åtgärder för att göra det möjligt för studenter att klara sig.

Vi kristdemokrater har lagt fram sådana förslag, till exempel om ett barntillägg i studiemedelssystemet. Det finns också intressanta tankar i utredningen som vi kan diskutera närmare. Men frågan kvarstår, herr talman: Vad gör regeringen för att dessa 60 % av Sveriges ensamstående studenter med barn i möjligaste mån ska slippa söka socialbidrag och i stället kunna klara sig på egna medel?

Anf. 21 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Herr talman! Om Torsten Lindström hade läst budgeten för 2004 hade han där kunnat se att vi tar kraftfulla steg när det gäller att minska socialbidragsberoendet. Det ska vi naturligtvis fortsätta med. Den väg som vi har att gå går framför allt via den generella välfärdens principer. Men det utesluter naturligtvis inte att vi också är beredda att göra ytterligare riktade insatser.

Den 19 januari tog jag emot den studiesociala utredningen. Den kommer nu att remitteras. Den kommer att beredas i Regeringskansliet på sedvanligt sätt innan detta blir föremål för förslag från regeringens sida till riksdagen. Jag ser ingen anledning att frånga det sätt att bereda ett ärende på som vi brukar använda oss av, Torsten Lindström. Det är ett sätt som kan tillföra utredningen nya intressanta idéer och synpunkter. Det är dessutom så att några förslag från regeringens sida inte kan läggas fram för riksdagen innan dess att vi har berett frågan på det sätt som ska

Prot. 2003/04:68
12 februari

Svar på
interpellationer

göras. Jag måste nog be Torsten Lindström att begränsa sin otålighet ett tag till.

Det var intressant att höra vad Torsten Lindström och Kristdemokraterna har för förslag, nämligen att tillsätta en parlamentarisk utredning för att se över studenternas hela situation. Är det det som är det kristdemokratiska förslaget? Det är inga konkreta förslag, Torsten Lindström! Barntillägg är det som jag kunde lyssna mig till som skulle kunna vara det konkreta förslag som Kristdemokraterna har. Det fanns med i de tilläggsdirektiv som jag lämnade till den studiesociala utredningen. Det finns också med i utredningens förslag. Man har tittat över detta och hittat lösningar som man tycker väl skulle kunna uppfylla kraven på att ta särskild hänsyn till studenter med barn. Men det är för tidigt att säga huruvida detta kommer att bli regeringens förslag eller inte. Det ska beredas, vi ska ha remissynpunkter och vi ska bereda det hela på sedvanligt sätt. Därefter kommer vi att återkomma till riksdagen. Det var lite tomhänt från Torsten Lindströms sida att komma och säga att det som behövs nu är en parlamentarisk utredning.

Anf. 22 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Herr talman! Berit Andnor fortsätter att tala om generella välfärdsinsatser även om hon tacknämligt nog ändå öppnar för riktade insatser för gruppen studenter med barn.

Det hjälper inte, herr talman, att tala om att minska socialbidragsberoendet om det inte utöver den generella välfärden sätts in specifika åtgärder för de grupper där bekymren är som störst. En sådan grupp är ensamstående studenter med barn. 60 % är beroende av socialbidrag; det problemet kvarstår och det måste lösas.

Herr talman! Vi kristdemokrater har lagt fram flera förslag, bland annat barntillägget i studiemedelssystemet för studerande med barn på högskola. Vi har också tagit fasta på behovet av att ta ett större grepp på studenters sociala situation. Om vi ser till den utredning som kom den 19 januari, försenad på grund av regeringens förhållning och smala direktiv och att det hela var lite tunt i karaktären, märker vi att den består av två delar. Den ena är enkla men bra förslag om att förändra förordningar och regelverk så att de blir tydligare. De förslagen, herr talman, vore det tacknämligt om Berit Andnor skyndsamt tog till sig och effektuerade så snart som möjligt. Utredningen talar också om behovet av vidareutredning. Om regeringen hade lyssnat på oss från början hade vi redan haft den utredningen. Men nu har inte regeringen gjort det, och då måste vi laga efter läge.

Herr talman! De förslag som verkligen behöver ses över ytterligare handlar till exempel om det som många studenter upplever i försäkrings-situationer. Det kan också handla om manliga studenter som blir pappor. De förslagen måste skyndsamt tas fram. Där har Berit Andnor ansvaret, och jag upprepar därför frågan: Vad gör Berit Andnor åt de konkreta förslagen och vad gör hon för att ta fram ytterligare förslag?

Anf. 23 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Herr talman! Låt mig bara konstatera att jag tog emot utredningsförslaget den 19 januari. I dag är det den 12 februari. Jag har för avsikt att remittera utredningen på sedvanligt sätt. Därefter ska den beredas. Sedan

kommer vi också att komma tillbaka till riksdagen med de förslag som vi tycker är viktiga för att förbättra studenternas studiesociala situation.

Låt mig också konstatera att Torsten Lindström i sina inlägg har varit föga kraftfull och inte heller särskilt innovativ. Det enda som Kristdemokraterna och Torsten Lindström har kunnat presterat är krav på en ytterligare utredning, dock parlamentariskt sammansatt.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2003/04:68
12 februari

*Svar på
interpellationer*

7 § Svar på interpellation 2003/04:263 om vallokalernas öppethållande

Anf. 24 Statsrådet PÄR NUDER (s):

Herr talman! Gunnar Nordmark har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att det i framtiden inte ska vara möjligt att begränsa öppettiderna i samtliga vallokaler i en kommun.

Enligt 10 kap. 1 § vallagen (1997:157) ska en vallokal vid val till riksdagen och vid val till landstings- och kommunfullmäktige hållas öppen för röstning mellan kl. 8.00 och 20.00 samt vid val till Europaparlamentet mellan kl. 8.00 och 21.00. Om väljarna i distriktet ändå får tillräckligt bra möjligheter att rösta får valnämnden bestämma att vallokalen i ett visst valdistrikt ska vara öppen för röstning under kortare tid.

Bestämmelsen har denna lydelse från och med 2002 års val. Tidigare var det den centrala valmyndigheten som beslutade om begränsningar i öppethållandet. Ändringen föranleddes av bedömningen att det är kommunen som, med sina kunskaper om de lokala förhållandena, har bäst förutsättningar för att ta ställning till om en begränsning är godtagbar därför att väljarna i distriktet ändå får tillräckligt goda möjligheter att rösta (prop. 2001/02:53, bet. 2001/02:KU8, rskr. 2001/02:147).

Jag tror fortfarande att det var befogat att genomföra den här förändringen. En tjänsteman på Valmyndigheten i Solna kan knappast ha lika goda förutsättningar som ledamöterna i den lokala valnämnden att avgöra hur röstmottagningen bäst bör organiseras i den enskilda kommunen. Detta innebär givetvis inte att det inte skulle kunna finnas fall då en kommun ändå går för långt i begränsningar av vallokalernas öppethållande.

Regeringen har nyligen tillkallat en parlamentariskt sammansatt kommitté med uppdrag att se över bestämmelserna i vallagen och lämna förslag till en ny lag (dir. 2003:37). Kommittén ska vara färdig med sitt arbete senast den 1 november 2004. Utöver vad som särskilt nämns i direktiven får kommittén överväga även andra bestämmelser som reglerar genomförandet av val och – inom ramen för valsystemets grundläggande principer – lämna de förslag till förändringar som kommittén anser vara befogade.

Jag har erfarit att kommittén avser att se över bland annat de bestämmelser som Gunnar Nordmark nu aktualiserar. Innan kommittén har redovisat resultatet av sina överväganden är jag inte beredd att vidta några åtgärder i denna fråga.

Anf. 25 GUNNAR NORDMARK (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Nuder för svaret. Jag noterar med tillfredsställelse att den parlamentariska kommitté som statsrådet hänvisar till uppenbarligen kommer att ta upp frågan om hur vallagens 10 kap. om öppettider i vallokaler ska vara utformat. Det tycker jag är bra.

Samtidigt skulle jag gärna vilja höra statsrådets mer principiella inställning vad gäller öppettider i vallokaler. I vallagens 10 kap. talar man om enskilda valdistrikt. I förarbetena till lagen talar man också om särskilda skäl för att begränsa öppettiderna. Som sådana särskilda skäl har tidigare uppfattats att det har rört sig om valdistrikt med få röstande där det inte har varit motiverat att ha öppet hela dagen.

Valmyndighetens tolkning är att det strider mot den anda som finns i lagen att stänga vallokaler i samtliga valdistrikt i en kommun under ett antal timmar under en dag. Statsrådets kollega statsrådet Sahlin har gått ännu längre och påpekat att den här typen av beslut strider mot lagen och alltså är direkt lagstridiga. Jag undrar hur statsrådet ser på den här uppfattningen från Valmyndigheten och från statsrådet Sahlin.

Sedan skulle jag också vilja höra hur statsrådet rent principiellt ser på hur vi behandlar val i det här landet. Vi har ju den uppfattningen att det är viktigt att vi har ett högt valdeltagande, och det är inte för att slå någon form av rekord, utan därför att ett högt valdeltagande ger valen och de valda en betydligt ökad legitimitet.

I det förra valet till EU-parlamentet hade vi stora problem med valdeltagandet. Det var bara 39 % som röstade. Jag vet att både statsrådet och jag tycker att det var en pinsamt låg siffra. EU-parlamentet var, och är nu, en än mer viktig institution för svenskt vidkommande. Det är viktigt att de människor som vi sänder dit har en kraftig legitimitet i sitt mandat, och då är det viktigt att vi får ett högt valdeltagande.

Attityden hur man behandlar val blir ju bestämmande för om människor uppfattar val som viktiga eller inte. Jag är rädd för att ett begränsande av öppettiderna i valdistrikten i en kommun markerar att det här valet inte är så viktigt. Jag undrar hur statsrådet ser på att man i en hel kommun begränsar öppettiderna i samtliga valdistrikt. Främjar det ett högt valdeltagande?

Anf. 26 Statsrådet PÄR NUDER (s):

Herr talman! Jag delar uppfattningen att det är av oerhört stor betydelse att vi har ett högt valdeltagande, och det gäller inte bara valet till Europaparlamentet utan samtliga val. Det är självfallet så att möjligheten att rösta är av betydelse för graden av valdeltagande. Vallagen och allmänna uttalanden från regering och riksdag genomsyras av en vilja att ge så många som möjligt tillfälle att rösta under så lång tid som möjligt. Det är grundregeln i vallagen.

Nu har vi emellertid sedan lång tid tillbaka haft möjlighet att begränsa öppethållandet. Tidigare var det, som jag sade i mitt svar, en enskild tjänsteman som beslutade om ett begränsat öppethållande. Vi tycker att det är en bättre ordning att man beslutar om det på kommunal nivå.

Men eftersom det här är en så pass fundamental fråga i demokratin finns det, som jag också sade i mitt svar, skäl att genomlysas under vilka omständigheter som ett begränsande bör ske. Visst kan det verka bestick-

ande att man i en enskild kommun stänger samtliga vallokaler under en viss tid. Det ska å andra sidan vägas mot att man kanske har fler ställen där man kan rösta. Jag tror att det är en balansgång som man bäst kan överväga lokalt.

Detta en fråga som är av stor principiell betydelse. Jag välkomnar den här interpellationen och har därför tagit initiativ till att kommittén som nu arbetar ska granska de här frågorna.

Anf. 27 GUNNAR NORDMARK (fp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Jag märker att statsrådet besjålas av samma vilja och önskan som jag att vi får ett högt valdeltagande. Jag tycker att det är bra att statsrådet har tagit ett initiativ till att man ska se över den här frågan. Jag tycker samtidigt av rent principiella skäl att man ska ha en god tillgång på vallokaler. Det är framför allt av fundamental vikt att man behandlar Europaparlamentsvalet på samma sätt som man behandlar andra val. Jag menar att vi skickar ut en felaktig signal om vi säger att det kan vara berättigat att stänga när det gäller val till Europaparlamentet. Jag har svårt att tänka mig att någon skulle ap- plådera ett beslut om att man i kommun-, landstings- eller riksdagsval stängde samtliga vallokaler under ett antal timmar med motiveringen att man skulle spara lite pengar.

Anf. 28 Statsrådet PÄR NUDER (s):

Herr talman! Jag tror att vi är ense om det angelägna i att vallokalerna ska vara öppna så länge som det bara går. Samtidigt är jag angelägen om att beslutet om att möjligen begränsa öppethållandet ska ske lokalt.

Jag skulle emellertid gärna se att Vallagskommittén såg över om man skulle kunna förstärka befogenheterna för länsstyrelserna i egenskap av regional valmyndighet på samma sätt som vi redan i dag har när det gäller att slå vakt om de funktionshinderade möjligheter att rösta. Det är möjligt att det behövs ett samrådsförfarande mellan en kommunal valnämnd och den regionala tillsynsmyndigheten, länsstyrelsen, när ett begränsat öppethållande ska ske och under vilka former det ska ske. Det bör Vallagskommittén studera.

Anf. 29 GUNNAR NORDMARK (fp):

Herr talman! Jag tackar än en gång statsrådet för svaret. Jag kan konstatera att här finns en samsyn. Jag välkomnar också de tankar som statsrådet har om låta den regionala valmyndigheten i större utsträckning vara med och ha synpunkter på och inflytande över hur öppettiderna ska vara.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.28 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då statsministerns frågestund skulle börja.

Prot. 2003/04:68
12 februari

*Svar på
interpellationer*

*Statsministerns
frågestund*

8 § Statsministerns frågestund

Anf. 30 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag hälsar statsministern och de särskilda partiföreträdarna välkomna.

Social turism

Anf. 31 MAUD OLOFSSON (c):

Fru talman! Statsministern har lanserat ett nytt begrepp: social turism. Det handlar om de nya EU-medborgare som kan tänkas komma till Sverige för att snylta på vår välfärd.

För några månader sedan var vi här i kammaren överens om att det inte behövdes några nya övergångsregler, men nu hänvisar statsministern till nya fakta som har kommit fram. Vilka nya fakta är det som har kommit fram?

Anf. 32 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det är framför allt två saker. Först är det allt tydligare erfarenheter från inte minst byggsektorn. Vi ser redan nu en kraftig konkurrens med löner som ligger långt under avtalen. Dessutom är det fråga om arbetskraft som tvingas leva under omständigheter vi aldrig skulle acceptera i Sverige. Det här kan vi inte blunda för, och vi tänker inte öppna upp för mer problem av samma slag också i andra sektorer av samhället.

Det andra som har inträffat är att flera av de länder som tidigare har sagt att de, precis som vi, hade tänkt att öppna fullt upp den 1 maj 2004 har nu valt linjen att gå in för en övergångstid. Jag tror inte att de länderna har ett illasinnat anslag, utan de gör samma bedömning som också vi nu rimligen bör göra, nämligen att när vi nu öppnar upp ska vi se till att försäkra oss om att våra regelverk fungerar så att för det första arbetskraften skyddas, inte minst de som är sämst utsatta i vårt land, och för det andra att vi inte hamnar i ett läge att det blir ett missbruk av våra sociala förmåner. Det är bakgrunden, och den är enkel att ta till sig.

Anf. 33 MAUD OLOFSSON (c):

Fru talman! Vi ska inte blanda bort korten. Att människor kommer hit och jobbar för låga löner var inte vad statsministern menade. Det är inte det som är social turism.

Social turism syftar till att tala om för människor som ännu inte har kommit hit att om de kommer hit tror vi att de kommer att leva på stöd och bidrag och inte försörja sig själva. Det var precis det det handlade om.

Fakta är följande. 8 % av befolkningen i de baltiska länderna säger att de skulle kunna tänka sig att röra på sig. Större delen av dem säger att det är fråga om kortare tid än ett halvår och inte i första hand Sverige.

Samma sak gäller Polen. De vänder sig till Island, Irland och Norge. Sverige kommer på åttonde plats.

Rörligheten i Europa är ungefär 1 %, det vill säga att rörligheten är för liten. Med tanke på de siffrorna, vad vi har framför oss när det gäller att utvidga EU och att länderna vill bidra till att Europa ska växa är det på sin plats att statsministern ber dessa människor om ursäkt. De har ingenting gjort, och de ska inte anklagas för det de inte har gjort.

Anf. 34 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Vi tänker ta den politiska strid som behöver tas för att skydda inte minst dem som redan nu är mest utsatta på svensk arbetsmarknad. Det handlar om det. Det nya regelverk som vi kan komma att få den 1 maj 2004 möjliggör arbetstillstånd i Sverige med tio timmars sysselsättning i veckan och mot naturaersättning. Människor som arbetar under sådana villkor ska ändå på något sätt leva. Då är det de sociala trygghetssystemen som ska fylla upp.

Jag tror inte att det här är en långsiktigt hållbar väg. Vi måste se till att den arbetskraftsinvandring som vi kommer att få kommer till vårt land på sådana villkor att man följer avtalsenliga löner och lever under anständiga villkor. Det är utgångspunkten. Vi söker inte konflikt om detta. Vi söker samling. Vi söker en svensk linje som ligger parallellt med övriga EU-länders. Vad är det för fel på att gå i takt med Danmark, Norge, Finland, Holland, Tyskland och de andra i norra Europa? Det är inte vi som försvarar en sjuk sak.

Svenska företags konkurrenskraft

Anf. 35 FREDRIK REINFELDT (m):

Fru talman! I dag når oss beskedet att Electrolux överväger att lägga ned sin fabrik i Västervik. 500 personer riskerar att förlora jobbet. Produktionen ska flyttas till Ungern. Det handlar om att det är för dyrt att bygga dammsugare i Sverige och att konsumenter inte är villiga att köpa dyrare varor bara för att det sitter en svensk flagga på dem.

Sverige sitter i en rävsax. Vi har å ena sidan inte tillräckligt snabbt rört oss uppför kunskapsförädlingstrappan. Andra ser ut att komma i kapp. Vi har ett kostnadsproblem. I Göran Perssons Sverige försvinner därför jobben.

Vad är regeringens ansvar för det som nu händer? Vad avser regeringen att göra för att förbättra Sveriges läge när det gäller att komma uppåt i kunskapsförädlingstrappan och reducera de kostnadsproblem som skapar grund för det vi i dag har hört om i Västervik?

Anf. 36 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det finns ett vedertaget sätt att jämföra de medlemsstater som nu finns inne i Europeiska unionen. Det kallas för Lissabonprocessen. Där tittar man på de saker som Fredrik Reinfeldt pekar på, nämligen hur väl man lyckas utveckla sina länder, inte minst från utgångspunkten kunskap, forskning, ny teknik och öppenhet för nya impulser. I alla de sammanhangen toppar Sverige.

Prot. 2003/04:68

12 februari

*Statsministerns
frågestund*

Det innebär inte att vi kommer att skydda och kunna skydda gamla arbetsplatser. De kommer att, som alltid, genomgå en förändring, och nya växer fram i stället. Jag ser i det sammanhanget egentligen inget problem i den utvecklingen, såvida det inte är så att de som förlorar arbetena inte hittar nya i nya sektorer.

Västervik är i ett mycket utsatt läge. Den ligger i en del av landet som har drabbats av andra problem. Västervik kräver solidaritet, och det ska vi ställa upp med. Vi kan ställa upp just därför att Sverige klarar sig lite bättre än andra länder just därför att vi växer lite snabbare och vi tar till oss ny teknik och ny teknologi.

Anf. 37 FREDRIK REINFELDT (m):

Fru talman! Jag tolkar det som att statsministern gav beskedet att det här inte är något större problem, en naturlig process. Sådan är kapitalismen. Jag vill varna för den typen av attityder. Jag tror inte att jobb ersätts lika snabbt som Göran Persson påstår och att det går att åtgärda de kostnadsproblem som man bland annat upplever i Västervik. Persson gömmer sig bakom EU-dokument. Jag reser runt i Sverige, och jag hör många företagare som talar om detta. Det finns nog anledning att ta detta på lite större allvar.

Jag såg att Hans Karlsson ska träffa ledningen för Electrolux. Här förskräcker en del gamla socialdemokratiska spår. Man börjar prata om företagets ansvar för region och för anställda. Det verkar aldrig vara så att det politiska ansvaret finns när jobben försvinner. Gör inte som Ingela Thalén och Britta Lejon och börja tala om bojkott av aktier och produkter. Lyssna till de problem som svenska företag har så att jobben kan behållas i Sverige.

Anf. 38 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Vi kommer säkert också i framtiden att använda Electrolux dammsugare. Det kan jag försäkra Reinfeldt om.

Det är inget som helst fel att ställa krav på Electrolux. Det har vi gjort när Ericsson har genomfört förändringar. Ericsson har konstruktivt bidragit till att hitta nya arbetstillfällen och kompetensutveckla befintlig personal.

Jag blir lite skrämmd när jag hör Moderaternas attityd till en strukturförändring. Jag är den första att skriva under på att gamla jobb försvinner, att nya skapas och att vi måste hjälpa människor i det läget. Men att vara rädd för den processen, att bita sig fast vid det gamla och inte se det nya som växer fram och tro att det handlar om en kostnadsfråga är att vända bort blicken från det väsentliga. Det väsentliga är nämligen att kompetensutveckla personal, att satsa på forskning och utveckling, att satsa på intressant och spännande design och miljövänlig teknik. Där ligger framtiden. Där ska vi vara med tillsammans med Electrolux och andra företag som vill satsa på detta. Sedan ska vi stötta de människor som kommer i kläm. Tro inte för ett ögonblick att vi flyr bort från verkligheten! Det är tvärtom. Vi ska möta den och också påverka den.

Anf. 39 LARS LEIJONBORG (fp):

Fru talman! Jag vill fullfölja den fråga som Maud Olofsson hade uppe, som rörde arbetskraftsinvandring, som vi behöver i Sverige. Om man ser några problem med det är den rätta vägen att ändra regler, så att det gäller alla och inte diskriminerar några.

Där har jag intressant information från Bryssel. Det står nu klart att den tiotimmarsregel som det har talats så mycket om kommer att komma upp i ett utskott nästa vecka. Man kommer att votera om ett ändringsförslag som skulle göra att den här tiotimmarsregeln kan hanteras på ett bättre sätt.

Nu skulle jag vilja ställa en fråga till Göran Persson, som ordförande i det socialdemokratiska partiet: Råder Göran Persson socialdemokraterna i Bryssel att stödja det här förslaget, som gör att tiotimmarsregeln försvinner?

Anf. 40 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag känner inte till det förslag som Leijonborg nu begär att jag ska ställning till, men om det bara är ett rakt och rent förslag utan några andra krokar vill jag säga att det är klart att det vore bra om den regeln försvann. Jag vill ha heltidsarbete och avtalsenliga löner. Jag vill ha människor som betalar skatt i Sverige, som fullt ut deltar när det gäller både förmåner och skyldigheter. Det är dit vi ska komma.

För att vi ska vara säkra på att vi kommer dit kan vi, som övriga länder i EU, behöva ha en period då vi ser på utvecklingen, justerar en del i lagstiftningen och ändrar vårt eget regelverk. På så sätt kan vi undvika en del av de problem som vi annars skulle få om vi direkt öppnar upp den 1 maj.

Om det här bidrar till detta, så gärna för mig, men jag vill först se förslaget innan jag slutligt binder mig.

Anf. 41 LARS LEIJONBORG (fp):

Fru talman! Ja, men det var ett lovande svar. I EU-parlamentet behandlas just nu ett nytt direktiv som handlar om fri rörlighet. Det handlar om fri rörlighet för arbetskraft, och frågan är: Hur ska arbete definieras?

Vi har fört fram att den rimliga definitionen är precis den som Göran Persson nu talar om, nämligen att arbetet ska räcka till ens försörjning. Om man skriver in det i direktivet kommer problemen med tiotimmarsregeln, såvitt jag förstår, i varje fall till stor del att försvinna. Jag tycker att det är det rätta sättet att attackera det här problemet. Vi ska inte diskriminera de nya utan i stället se till att vi gör generella regelförändringar som gäller alla. Är inte det ett rimligare angreppssätt?

Anf. 42 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det är också vår hållning, men ska vi göra generella ändringar i regelverk kan det faktiskt behövas lite tid för detta. Det kan behöva utredas, remissbehandlas och lagstiftas. Det görs inte i en handvändning. Det här är mycket mer komplicerat. Man kan inte bara tro att

Statsministerns
frågestund

en ändring i ett direktiv i Bryssel på en gång skulle lösa våra problem. Det kan finnas andra saker som kvarstår efter detta.

Hur ser man exempelvis på en naturalöneförmån? Är det en betalning som är gångbar? Ska det vara någonting som ger rätt till inträde i stora delar av vårt trygghetssystem? Och hur hanteras de människor som tvingas arbeta mot ersättning in natura? Vill vi ha det så? Om sedan arbetstiden är 10 timmar eller 20 timmar i veckan är i och för sig viktigt, men i det här sammanhanget är det inte avgörande.

Vi följer det här, och vi försöker påverka det. Men jag måste säga att det är en mycket märklig situation om Sverige ensamt skulle ta det här steget den 1 maj 2004 och alla andra i Europa – folkpartistiska, centerpartistiska, kristdemokratiska, konservativa och allt de nu är – kommer fram till slutsatsen att vi bör ha en viss period av övergång innan vi slutligt öppnar upp. Vi bör nog göra precis på samma sätt som andra och inte söka konflikt om detta.

Irakiska Kurdistan

Anf. 43 ULLA HOFFMANN (v):

Fru talman! Eftersom det här är min sista frågestund som partiledare vill jag passa på att ställa en fråga direkt från hjärtat och utan några självklara partipolitiska intressen.

För snart två år sedan var jag på besök i irakiska Kurdistan, i den autonoma zonen, där folket har upprättat ett demokratiskt självstyre. Det är en spirande demokrati som man väldigt gärna vill se fortsätta.

Kravet från det kurdiska parlamentet, partierna och folket i irakiska Kurdistan är en självstyrande federation inom Iraks gränser. Den svenska regeringen har på många sätt stött kurderna under den demokratiska process som nu pågår. Jag skulle därför vilja veta hur den svenska regeringen ställer sig till kravet från befolkningen i irakiska Kurdistan på en federation inom Iraks gränser.

Anf. 44 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Först vill jag tacka Ulla Hoffmann för den här tiden som partiledare. Om det är någon fråga som Ulla Hoffmann ska avsluta med så är det den här frågan. Det är ett stort engagemang som du har visat, och jag har stor respekt för dina kunskaper och din vilja.

Irak, Kurdistan, hela grannskapet, FN:s roll, ny författning och världspolitik är några rubriker som kommer upp i mitt tänkande när jag försöker att svara på den här frågan.

Vi ska göra vad vi kan för att stötta kurderna och deras intressen, men det ska också ske på ett sådant sätt att det hålls inom folkrättens ramar och bidrar till en utveckling där Irak kan hålla samman och få ett legitimt styre med stöttning av hela det irakiska folket. Jag säger detta därför att Kurdistans lösning måste ses i det stora sammanhanget av Iraks långsiktiga lösning. Där vill vi vara med och vara konstruktiva.

Anf. 45 ULLA HOFFMANN (v):

Fru talman! Jag tycker att det låter alldeles utmärkt att Göran Persson nu säger att man ska fortsätta att stötta kurderna i deras kamp för en demokrati, vilket jag inte har tvivlat på, måste jag säga.

Det är, som jag sade tidigare, en demokrati som precis har börjat, men det är också en demokrati mitt i en väldigt orolig region. Hela världen har därför att tjäna på att värna den demokrati som finns. Självklart ska det ske inom folkrättens ramar, och det gör också en federation. Om det kravet skulle gå igenom kommer det alltså självklart att ligga inom folkrättens ramar.

Det är också bra att statsministern säger att man på alla sätt ska stötta kurderna. Det har ju nu antagits en biståndsstrategi på Sida för just det här området. Vad som skulle behövas är ett beslut om att detta påskynas, för det är nu man behöver stöd i regionen.

Anf. 46 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag tror inte att jag behöver problematisera det här ytterligare. Jag har ingen anledning att söka sak med Ulla Hoffmann i frågan. Det är dock komplicerat, och innan en federation är på plats ska också övriga medborgare i Irak gilla en sådan tanke och ge stöd åt en sådan utveckling.

Vi kan hjälpa till i opinionsbildningen. Vi kan vara konstruktiva när det gäller FN:s ansträngningar att få till stånd en demokratisk utveckling i Irak. Där finns vi, och där ska vi vara, och där är vi engagerade. Jag hoppas kunna jobba vidare tillsammans med Ulla Hoffmann också i denna fråga, även när vi nu skiljs som partiledare efter en alldeles för kort tid. Tack, ska du ha!

Värdekommission

Anf. 47 GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Många människor som jag möter känner en oro på ett antal punkter över utvecklingen i vårt land. Man oroas över den grova brottsligheten. Man ser hur välbeställda människor skor sig på andras bekostnad. Man konstaterar att svartjobb, mutor, skattefusk och annan form av egoism tycks breda ut sig.

Genom lagstiftning och andra beslut kan vi förstås påverka samhällsutvecklingen, men allt ska det inte lagstiftas om. Allt kan vi inte lagstifta om, utan det handlar om attityder, värderingar och etiska principer, som dessutom är långsiktigt verksamma.

Statsministern har vid tidigare frågestunder haft en positiv attityd till förslaget om en värdekommission, inte för att lösa alla problem men för att initiera ett brett samtal omkring värdefrågor i vid mening. Vid en frågestund i december sade statsministern att han behövde lite tid för reflexion. Jag undrar om statsministern i dag har några tankar att delge kammaren i detta ämne.

Anf. 48 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):
Fru talman! Det är en händelse som ser ut som en tanke att jag kramar om en avgående partiledare och sen ...

(GÖRAN HÄGGLUND (kd): *Say no more!* Ligg lågt!)

... har vi nästa på väg in.

Det här är Kristdemokraternas stora fråga. Företrädaren, åtminstone i talarstolen här, Alf Svensson, har drivit den. Jag har fortfarande inte slutgiltigt satt ned foten. Jag är lockad av tanken. Samtidigt ser vi att det norska exemplet inte är alldeles uppmuntrande. Det har inte hänt så väldigt mycket i det norska samhället efter den stora värdekommissionen.

Det innebär inte att det är nej. Jag känner precis samma oro som Göran Hägglund. Vi kan uttrycka oro. Vi kan tala om krav på familjerna, skolan och oss själva som vuxna. Men det krävs också en del samhälleliga insatser.

Vid partiledardebatten talade jag om vikten av att föra över resurser från de neddragningar av försvaret som vi ska göra till exempelvis polis, mentalvården, psykiatri, ungdomsgårdarna och inte minst missbrukarvården. Det är sådant som rimligen ger ett bättre samhällsklimat.

Värdekommission eller inte, det vore kanske bra om jag fick ge svar på den frågan direkt till Alf Svensson eftersom han ställde den först.

Anf. 49 GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Jag förnekar självfallet inte att det behövs resurser, budgetmedel och lagstiftning på många områden för att komma till rätta med de bekymmer som jag nämnde tidigare. Men vi *kan* inte reglera allting och *ska* inte reglera allting politiskt. Väldigt mycket handlar om vilka värderingar som bär upp oss i vårt dagliga liv.

Det finns naturligtvis ingen enkel lösning som tar itu med de här bekymren. Men vi har velat belysa värdet av samtal, reflexion och begrundan kring vilka värden och värderingar som bör styra samspelet människor emellan. Precis på samma sätt som vi när vi spelar fotboll bör vara hyggligt överens om vilka regler som gäller bör vi i samspelet människor emellan också vara överens om vad som är hyggligt rätt och fel. Tillit, hederlighet och moral är viktiga begrepp i det här sammanhanget.

Vi kommer att fortsätta att framhärda i den här frågan. Det finns ingen enkel lösning, som sagt, men vi tror att ett brett och öppet samtal skulle ha ett betydande värde i det samhällsklimat vi lever i.

Anf. 50 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag utesluter självklart inte det. Frågan är om vi behöver skapa ett särskilt organ eller om vi kan ställa krav på oss själva som vuxna, samhällsmedborgare, lärare, idrottsledare, socialarbetare, opinionsbildare, föräldrar och goda vänner. Det finns en liten flykt bort från det självklara ansvar vi alla ska ta som vuxna, en flykt bort som består i att vi skapar nya institutioner och former för att föra det samtal som egentligen redan nu är självklart att föra. Den lilla varningen vill jag lyfta ett finger för.

I övrigt ska jag inte på något sätt föregripa någon kommande nominering i något parti. Visst skulle det vara roligt att få svara Alf Svensson på den här frågan. Jag ser fram emot det.

Kungens uttalanden i Brunei

Prot. 2003/04:68
12 februari

*Statsministerns
frågestund*

Anf. 51 MARIA WETTERSTRAND (mp):

Fru talman! Den senaste veckan har det varit väldigt mycket diskussioner i medierna kring ett uttalande som vår kung gjorde under sitt statsbesök i Brunei. Jag tycker att en del har dragit väl höga växlar på det. Det har nästan låtit på en del som att det här skulle orsaka att man ska avskaffa monarkin den här veckan helst och byta statsskick.

Personligen är jag måttligt entusiastisk för monarkin och skulle kunna tänka mig att man avvecklade den. Men jag tycker egentligen att den mest intressanta frågan i det här sammanhanget, och som inte riktigt har fått sitt svar i de samtal som har refererats mellan kungen och statsministern i dag, är att de uttalanden som har gjorts har utnyttjats av diktaturen i Brunei för att legitimera sig själv och sitt eget statsskick. Det tycker jag är väldigt allvarligt. Jag skulle gärna vilja se hur statsministern ser på det faktumet i det här sammanhanget.

Anf. 52 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det är väldigt viktigt att det inte råder någon osäkerhet omkring synen på grundläggande mänskliga rättigheter och demokrati, uttryckt av statschefen eller av riksdag och regering. Vi har samma uppfattning och samma inriktning. Kungen understryker det i dag i det skriftliga uttalande han har gjort.

Det är alltid en risk när man besöker stater som har en annan typ av politisk kultur att yttranden som fällt används i internt propagandasyfte. Det sker och kommer att ske också i framtiden. Det är då desto viktigare att man klargör hur det ligger till. Jag tycker att vi har fått ett sådant klargörande i dag. Jag känner mig naturligtvis väldigt trygg med detta klargörande.

Anf. 53 MARIA WETTERSTRAND (mp):

Fru talman! Jag är naturligtvis också glad över att kungen har tydliggjort att han stöder demokratiska fri- och rättigheter. Det har inte varit det jag har varit tveksam om i det här sammanhanget. Det här uttalandet har heller inte någon betydelse för min syn på huruvida monarkin är tidsenlig eller inte. Det är ändå en fråga som är viktig att diskutera. Hur hanterar man statsbesök i diktaturer där varje uttalande man gör riskerar att tolkas som – eller misstolkas som, vilket man menar i det här fallet – ett stöd för den staten och dess styrelseskick? Det är naturligtvis särskilt allvarligt när det gäller stater som begår brott mot mänskliga rättigheter och har utsatts för kritik.

Finns det någon anledning, tycker statsministern, att ha någon förnyad diskussion kring det här, kanske partierna gemensamt och kungen, för att se hur vi kan hantera det i framtiden så att vi inte riskerar att hamna i en sådan situation en gång till? Jag tycker att det är en väldigt viktig fråga hur vi hanterar sådana här saker när vi accepterar att man gör

statsbesök i diktaturer, vilket jag inte har något emot att man gör. Man bör även besöka dessa, diskutera demokrati och förklara varför vi i vårt land tycker att det är viktigt.

Anf. 54 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det sista tror jag är centralt. Det vill jag understryka. Vi söker naturligtvis också umgänge med stater som vi inte har samma synsätt som. Det är också i akt och mening att föra fram vår uppfattning, tala om vad vi står för och vad vi tycker är en rimlig utveckling. Då ska den naturligtvis föras fram med klarhet och utan tvekan.

Jag tror inte att det som har inträffat är av ett sådant slag att vi har anledning att i grunden ompröva något i våra arbetsmetoder eller vårt sätt att förbereda oss. Det är inte där det ligger. Det händer ibland att uttalanden inte blir korrekt uppfattade eller att man uttrycker sig på ett sådant sätt – vi kan bara gå till oss själva i denna kammare – att det ibland är tveksamt vad vi egentligen har menat. Då lägger man det till rätta. Sedan går man vidare efter att ha klargjort vad som gäller.

Det är väl det som har inträffat i dag. Jag tror att med det bakom oss ska vi inte dra vidare slutsatser än att vi kommer att fortsätta att hävda den svenska linjen om demokrati, skydd för mänskliga rättigheter och öppenhet.

Punktskatter och gränshandel i Norrbotten

Anf. 55 ERLING WÄLIVAARA (kd):

Fru talman! Min fråga handlar om punktskatter och gränshandel uppe i Norrbotten.

Åtminstone tre varuområden har speciella punktskatter. Det gäller tobak, alkohol och mineraloljor. Men regelverket för införsel av dessa varor är olika. Införsel av dieselolja och villaolja begränsas betydligt hårdare och beskattas hårdare än införseln av tobak och alkohol. Exempelvis är det tillåtet att föra in 230 liter alkoholhaltiga drycker till landet utan någon punktskatt, jämfört med maximalt 10 liter dieselolja. Varför denna enorma skillnad? Och då talar jag om diesel av miljöklass 1, det vill säga inte den svavelhaltiga dieseln. Varför denna skillnad?

Anf. 56 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag höll på att säga att det kanske beror på vad man ska använda den till. När jag tänker efter är dock det svaret kanske inte så lyckat, så det avstår jag från.

Vad det handlar om är naturligtvis kontrollfrågan. Det går trots allt på ett rimligt sätt att kontrollera dieseln, och det görs framgångsrikt. Man jagar den typ av brott som det handlar om.

Vad sedan gäller alkoholen har vi ju ett europeiskt regelverk som nu börjar gälla också i norra Europa. Där har vi inte lagbekymmer av samma slag, utan det är ett legitimt sätt att föra varor över gränsen. Jag önskar att det inte vore så, för det är ingen bra utveckling. Från regeringens sida ska vi göra vad vi kan för att framför allt de som för varor över gränsen i syfte att sedan föra dem vidare kommersiellt får uppleva samma typ av

granskning och kontroll som de får som exempelvis transporterar diesel över gränsen.

Det är ingen glädje i att se denna tobaks- och alkoholimport växa på det sätt som nu sker. Det är ett socialt bekymmer.

Insatser för Norrlands inland

Anf. 57 LENNART GUSTAVSSON (v):

Fru talman! I veckan har statsministern besökt Norrlands inland. Bland annat besökte han biltestverksamheten i Slagnäs. Den verksamheten bygger liksom många andra näringar på de naturliga förutsättningar och naturtillgångar som finns i Norrlands inland. Vi har skogen, malmen, vattnet och naturvärdena och också kylan, snön och isen. Allt detta kan utvecklas.

I partiledardebatten den 21 januari talade statsministern om särskilda satsningar på Gotland, i Norrbotten och på den södra Norrlandskusten. Som norrländsk inlandsbo har jag svårt att förstå detta. När det gäller Norrland är det framför allt Norrlands inland, oberoende av länstillhörighet, som behöver insatser för att utveckla och tillvarata de trots allt goda förutsättningar som finns. Låt mig bara nämna potentialen inom gruvverksamheten.

Min fråga till statsministern blir då: Varför inte göra särskilda insatser i hela Norrlands inland i stället för att knyta insatserna till ett visst län?

Anf. 58 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det kan man mycket väl göra. Om Lennart Gustavsson funderar på hur han ställer frågan inser han att svaret ligger redan där. Vi talar ju om södra Norrlandskusten, och det är inte länsanknutet. Den går över flera län. Sedan har vi en situation i just Norrbottens län som är av det slaget att vi har lätt att hålla ihop en samordnad satsning och vill göra det på detta sätt.

Det beror inte på att Norrbotten är i kris, för det är inte sant. Tvärtom har vi just nu en situation med väldigt goda möjligheter. Vår strävan är att införa en uppåtgående konjunktur ge lite extra skjuts och lite extra fart. Det innebär självklart inte att vi slutar med politik i övriga delar av Norrlands inland. Det kommer också åtgärder där i olika sammanhang, och dem får vi säkert anledning att presentera.

Folkomröstning om EU:s konstitution

Anf. 59 GUSTAV FRIDOLIN (mp):

Fru talman! I går bildades ett nytt parti inför EU-parlamentsvalet i juni. Detta nya parti ska precis som Miljöpartiet vara ett alternativ för dem som vill rulla tillbaka EU:s makt, vill stoppa framväxten av en EU-stat och tycker att svenskarna likt andra folk i Europa ska ha rätt att rösta om den nya EU-konstitutionen. Miljöpartiet ser fram emot att ta fajten med dem i dessa frågor och mot dem i andra frågor inför EU-parlamentsvalet.

Jag har dock en fråga till statsministern utifrån bildandet av Junilistan, som partiet kallas. Kanske borde det snarare ha hetat Septemberlis-

Prot. 2003/04:68
12 februari

*Statsministerns
frågestund*

tan. Dess grogrund är ju det faktum att väldigt många känner besvikelse utifrån folkomröstningen i september över hur nej-segern inte har tagits till vara i politiken, hur den inte har lett till en mer EU-kritisk politik, hur den inte har lett till en folkomröstning om EU-konstitutionen och så vidare.

Därför vill jag fråga Göran Persson om inte förlorarna i folkomröstningen i september borde ha lyssnat mer på dem som faktiskt vann och till exempel fört en hårdare linje mot framväxandet av en EU-stat och också låta svenskarna rösta om EU:s konstitution.

Anf. 60 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag trodde att vi röstade om EMU-frågan i september. Det var åtminstone så vi var överens om att det skulle vara. Vi skilde detta från utträde ur EU och EU:s framtida fördrag. Det var så vi sade. Det var viktigt, för ordnar man en folkomröstning ska frågorna vara tydliga och väl avgränsade.

Jag tycker inte att den här typen av glidning som Gustav Fridolin gör sig skyldig till stärker förtroendet för folkomröstningar. Nu efteråt vidgar han folkomröstningens betydelse till någonting helt annat. Av det mycket enkla skälet är vi också principiella motståndare till att hålla en folkomröstning omkring EU:s fördrag. Det handlar nämligen inte om det. Det handlar om att Gustav Fridolin vill gå ur EU, och för det vill han använda – om det så passar honom – folkomröstningarna. Det vill inte vi som tror att EU är nyttigt och kan utvecklas ytterligare och som vill vara kvar där. Därför tänker vi ta ansvar för EU:s utveckling – i den här riksdagen, i den här kammaren, efter samtal, dialog och debatt med svenska folket i riksdagsval.

Anf. 61 GUSTAV FRIDOLIN (mp):

Fru talman! Men det är ju ändå så att grogrunden för det nya parti som har bildats är väldigt stor. På DN.se säger 40 % att de kan tänka sig att rösta på Junilistan, så uppenbarligen finns det de som känner att Sverige borde driva en tydligare kritisk politik gentemot EU och stoppa att mer makt flyttas från det här parlamentet till Bryssel.

Återigen är alltså frågan till statsministern: Vore det inte lämpligt att Sverige lyssnade mer till folkopinionen och att regeringen tydligare tog avstånd till exempel från tankarna på en EU-armé, en EU-president och annat som finns i EU-konstitutionen?

Anf. 62 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Vår syn på EU:s framtida konstitution är väl utvecklad. Frågan om en EU-armé som tas upp här är vi också överens om hur vi ser på. Men det är ju inte det som Gustav Fridolin talar om. Gustav Fridolin talar om att med folkomröstningen som metod också i andra sammanhang än EMU-omröstningen vidga diskussionen till att faktiskt kliva ur EU. Det är det han vill. Säg då det! Driv det kravet! Gör det tydligt! Då kommer det nämligen ganska snart att visa sig, till och med på DN.se, att du har en förskräckande liten minoritet bakom dig.

Anf. 63 HILLEVI LARSSON (s):

Fru talman! Jag tror att det är väldigt viktigt att man inte ryggar vare sig för möjligheterna eller svårigheterna när det gäller östutvidgningen. Regeringen har nu tagit sitt ansvar och förebyggt eventuella problem och svårigheter, framför allt att östeuropéer som kommer hit blir utnyttjade. Men vi har inte talat mycket om möjligheterna.

Det är fullständigt felaktigt att tro att Sverige skulle vara emot östutvidgningen. Tvärtom har vi varit ett av de mest drivande länderna i EU för att denna östutvidgning ska komma till stånd. Därför skulle jag nu vilja höra vilka möjligheter regeringen ser med utvidgningen – för Sverige, för östeuropéerna och för hela EU.

Något som jag tror är väldigt viktigt är att stoppa den sociala dumpningen, det vill säga att få upp lönerna i Östeuropa. Det handlar väldigt mycket om solidaritet.

Jag skulle vilja att du utvecklade vilka möjligheterna är.

Anf. 64 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Detta är ett historiskt beslut. Det är slutet på uppdelningen av Europa i öst och väst. Det är frihet för tiotals miljoner människor som förut var förtryckta under kommunismen. Det är det vi bevittnar. Det är andra världskriget som slutligen raderas bort från den europeiska kartan. Det är den stora segern.

Sedan kan man säga att det också handlar om ett snävt ekonomiskt resonemang. Vi behöver dessa unga framväxande ekonomiers vitalitet, och de behöver vår mognad och vår styrka. Vi vinner på det båda två. Det är också en fråga om att hitta partner, samarbetsländer som vi kan driva frågor tillsammans med internationellt i multilaterala organ och som har samma uppfattning som vi om handel, mänskliga rättigheter och hur vi ska utveckla FN. Det är en lång rad möjligheter.

Detta ska dock inte få fördärvas av att vi tar det här klivet fullt ut vid ett tillfälle då det skapar problem i Sverige som gör att det här knyter sig. Låt oss få en tid för övergång, precis som alla andra länder har valt i Europa. Varför ska vi ställa oss vid sidan om där? Vi gör gemensam sak med hela unionen.

Narkotikabekämpningen

Anf. 65 HILLEVI ENGSTRÖM (m):

Fru talman! I dag kan vi läsa att narkotikan dödar fyra gånger fler människor än 1995. Förra året var det 420 personer som dog på grund av sitt narkotikamissbruk. Regeringens egen samordnare, Björn Fries, uppskattar att det finns 30 000 tunga narkomaner i Sverige. Samtidigt går folkhälsoministern ut och säger att landstingen ska kunna dela ut gratis sprutor till narkomaner under vissa förutsättningar.

Då vill jag fråga statsministern: Hur går det ihop med Sveriges syn på ett narkotikafritt samhälle? Riskerar inte det att leda till en mer liberal syn på narkotikan, som vi kan se i våra grannländer, till exempel i Norge

*Statsministerns
frågestund*

som en del av oss ska besöka snart? Där har man till och med inrättat sprutrum så att narkomanerna får en trevlig miljö att injicera i.

Anf. 66 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det som nu beskrevs som en norsk vision är ingenting som Morgan Johansson är lockad av, om det nu är det vanliga ens i Norge. Det vet jag ingenting om.

Det ligger en målkonflikt i sprututbytesprogrammet. Det är en målkonflikt som består i att vi som traditionellt har haft en mycket strikt, hård narkotikapolitik tycker att det känns som en signal av tillåtande karaktär när vi går in i de här programmen. Samtidigt vet de som har erfarenhet, inte minst i Skåne där man har haft detta för att få en begränsning i hivspridandet, att det inte behöver fungera så.

Vi har nu öppnat för landstingen att göra det här valet själva under vissa bestämda förutsättningar. Det ska då utgå från att man också kombinerar med ett aktivt erbjudande om vård till de personer som går in i sådana här program.

Tanken är att begränsa spridandet av hiv. Tanken är att få bättre vårdförutsättningar för dem som är drabbade av detta missbruk. Och tanken är att vi på så sätt ska få en bättre situation totalt sett.

Jag förutsätter att det kommer att fungera så. Det är inriktningen. Men det har inte varit ett lätt beslut att fatta, därför att den målkonflikt som ligger i det här är alldeles uppenbar för alla som vill se den och försöka problematisera det hela.

Statsfinanserna

Anf. 67 CHRISTER NYLANDER (fp):

Fru talman! Statsbudgeten för 2003 visar ett underskott på 46 miljarder kronor. Enligt Ekonomistyrningsverket blir årets budgetunderskott 70 miljarder. Så fortsätter underskotten de kommande åren, år efter år. Det innebär ju att om prognoserna slår in får vi ett samlat underskott på 200 miljarder kronor de närmaste åren – en växande statsskuld, ökade ränteutgifter och försämrade beredskap för att klara en svår demografisk utmaning framöver.

Därför är min fråga: Är regeringen bekymrad över de svaga statsfinanserna, och vad avser man att göra för att få bättre balans?

Anf. 68 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Vi är inte alls bekymrade. Man får komma ihåg att statsfinanser ska ses i samband med den kommunala sektorn, socialförsäkringssektorn och pensionssystemet. Vi har fortfarande överskott i våra offentliga finanser, trots en urusel konjunktur. Det är första gången som jag som politiker är med om en situation då vi går igenom en lågkonjunktur utan underskott i våra samlade offentliga finanser.

Vi väljer naturligtvis i en lågkonjunktur att ha underskottet i statens del av de offentliga finanserna, därför att där syns inkomstbortfallet. Det är ju skatteintäkterna som viker mer än vad utgifterna stiger. Det är en naturlig variation över konjunkturcykeln.

Vi ska ge hela bilden för att förstå det här. Särskilt om man är bekymrad, som frågeställaren, över de framtida demografiska utmaningarna ska man vara glad för att vi har valt en modell i Sverige där vi lägger överskottet i de offentliga finanserna och sparar i pensionssystemet.

Sedan tar vi just nu, i en dålig konjunktur, ett underskott i statsfinanserna. Det är så det rimligen ska vara. Det är bra ekonomisk politik.

Prot. 2003/04:68

12 februari

*Statsministerns
frågestund*

Äldreomsorgen

Anf. 69 VIVIANN GERDIN (c):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till statsministern angående samhällets bemötande av gamla människor. Det blir allt svårare för gamla att få en plats inom det särskilda boendet, speciellt svårt för gamla människor som lever i par och där den ene har ett omvårdnadsbehov men den andre anses för frisk.

Flera kommuner har figurerat i medierna. Man har nekat att ta emot båda i sådana här parförhållanden. Jag tycker att det är ovärdigt vårt land att man nekar gamla människor att bo tillsammans i de fall den ene behöver omvårdnad men inte den andre. För människor i hög ålder som har levt en lång tid tillsammans är de sista levnadsåren också mycket dyrbara.

Jag vill därför fråga statsministern vad han tycker om det här. Har vi en bra äldreomsorg för de människor som drabbas, och lever kommunerna upp till de beslut som riksdagen tog för fyra år sedan vad gäller äldreomsorgen?

Anf. 70 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Vad jag tycker om det här är ganska lätt att uttrycka. Varje gång jag ser den här typen av beskrivning blir jag förtvivlad. Jag tycker att det är hemskt. Det är lätt att sätta sig in i den situation som utsatta människor har. Det är lätt för oss allihop att förstå vad det här handlar om.

Det är den ena sidan av myntet.

Den andra sidan har frågorna: Gör kommunerna det här därför att de är elaka? Är de ute efter att skapa det här bekymret? Naturligtvis inte.

Jag tror att de som lider allra mest är de som arbetar i äldreomsorgen och ser det här hända. De jobbar hårt och sliter men ser att resurserna inte räcker till. Det finns inte en bostad tillgänglig som fungerar med den personaluppsättning man har. Det finns inte en säng just nu som gör att man kan bo tillsammans på ett rimligt sätt i ett äldreboende de sista åren man har. Man får vänta ett tag därför att den säng som skulle stått ledig måste användas av en människa som är svårt sjuk.

Det är klart att dessa ohyggliga val som ska träffas är svåra. Jag kan precis som frågeställaren uppröras över enskilda människor som kommer i kläm.

Men det är ingen tvekan om i vilken riktning vi ska gå. Hjälp oss bara att se till att man stoppar skatterevolter och annat så får vi resurser till detta. Då kan vi säkert klara det här också. Men lätt är det inte.

9 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställts

den 11 februari

2003/04:726 av *Margareta Andersson* (c) till statsrådet Hans Karlsson
Småföretagarnas arbetslöshetskassa

2003/04:727 av *Maria Hassan* (s) till justitieminister Thomas Bodström
Behov av en gemensam europeisk sexköpslag

2003/04:728 av *Maria Hassan* (s) till utrikesminister Laila Freivalds
Iraks framtid

2003/04:729 av *Lars-Ivar Ericson* (c) till socialminister Lars Engqvist
Trafikmedicin i läkarutbildningen

2003/04:730 av *Lars-Ivar Ericson* (c) till kulturminister Marita Ulvskog
Framtiden för Lagerhuset i Eslöv

2003/04:731 av *Lars Wegendal* (s) till kulturminister Marita Ulvskog
Nationellt arkiv för svensk formgivning

den 12 februari

2003/04:732 av *Mona Jönsson* (mp) till statsrådet Hans Karlsson
Möjlighet till studier på deltid för personer som uppbär ersättning från
sjukersättningssystemet

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 17 februari.

10 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 11 februari

2003/04:625 av *Lars-Ivar Ericson* (c) till utrikesminister Laila Freivalds
Förföljelse av tortyrbekämpare i Turkiet

2003/04:626 av *Holger Gustafsson* (kd) till utrikesminister Laila Frei-
valds

Dödsläger i Nordkorea

2003/04:628 av *Jan Emanuel Johansson* (s) till justitieminister Thomas
Bodström

Situationen inom kriminalvården

2003/04:633 av *Ulla Hoffmann* (v) till utrikesminister Laila Freivalds
Turkiskt undertecknande av Romstadgan om den internationella brott-
målsdomstolen

2003/04:634 av *Jeppe Johnsson* (m) till justitieminister Thomas Bod-
ström
Livstidsstraff

2003/04:644 av *Anna Grönlund* (fp) till utrikesminister Laila Freivalds
Diskriminering av adopterade

2003/04:646 av *Martin Andreasson* (fp) till utrikesminister Laila Frei-
valds

Situationen för HBT-personer i Makedonien

2003/04:648 av *Inger Lundberg* (s) till justitieminister Thomas Bodström
Rättssäkerhet

2003/04:649 av *Maria Larsson* (kd) till justitieminister Thomas Bod-
ström

Domstolars möjlighet att hemlighålla adresser

2003/04:657 av *Inger Lundberg* (s) till utrikesminister Laila Freivalds
Stoppande av avspärningarna

2003/04:663 av *Magdalena Andersson* (m) till justitieminister Thomas
Bodström

Barnporrsurfande på Internetkaféer

2003/04:664 av *Cecilia Widegren* (m) till jordbruksminister Ann-
Christin Nykvist

Jordbruksnäringens villkor

2003/04:666 av *Yvonne Ruwaida* (mp) till utrikesminister Laila Freivalds
USA:s terroristlagar och svenska medborgare

2003/04:667 av *Claes-Göran Brandin* (s) till finansminister Bosse Ring-
holm

Införandet av tonnageskatt

2003/04:668 av *Martin Andreasson* (fp) till finansminister Bosse Ring-
holm

Trängselskattens ekonomiska utfall

2003/04:669 av *Kerstin Heinemann* (fp) till socialminister Lars Engqvist
Utredningen *I god tro – samhället och nyandligheten*

2003/04:671 av *Sonja Fransson* (s) till utbildningsminister Thomas
Östros

Alla barns rätt att välja skola

2003/04:672 av *Helena Bargholtz* (fp) till utrikesminister Laila Freivalds
Situationen för HBT-personer i Indien

2003/04:673 av *Gustav Fridolin* (mp) till utrikesminister Laila Freivalds
Situationen för HBT-personer i Demokratiska republiken Kongo

2003/04:674 av *Erling Wälivaara* (kd) till försvarsminister Leni Björk-
lund

JAS 39 Gripen och Nordcaps styrkeregister

2003/04:675 av *Mikaela Valtersson* (mp) till statsrådet Ulrica Messing
Effekter av tredje banan

2003/04:676 av *Gunnar Nordmark* (fp) till statsrådet Mona Sahlin
Vallistor vid Europaparlamentsvalet

2003/04:677 av *Martin Andreasson* (fp) till finansminister Bosse Ring-
holm

Trängselskatter och ekonomiska garantier

2003/04:679 av *Inger René* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Nordisk rättslikhet för skydd av vittnen
2003/04:680 av *Maria Larsson* (kd) till justitieminister Thomas Bodström
Vårdnadsfrågan vid sexuella övergrepp mot barn
2003/04:681 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till utrikesminister Laila Freivalds
Diplomatiska ID-kort för representanter från Taiwan
2003/04:682 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till utbildningsminister Thomas Östros
Södertörns högskola
2003/04:683 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till finansminister Bosse Ringholm
ROT-avdrag
2003/04:684 av *Ingegerd Saarinen* (mp) till miljöminister Lena Sommestad
Torvbrytning på Kerstinbomyran
2003/04:685 av *Johnny Gylling* (kd) till miljöminister Lena Sommestad
Samråd vid införande av fiskestopp
2003/04:686 av *Helena Bargholtz* (fp) till justitieminister Thomas Bodström
Avveckling av specialdomstolar
2003/04:687 av *Hillevi Engström* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Utökad information om pågående beredningsarbete inom Justitiedepartementet
2003/04:688 av *Carina Hägg* (s) till justitieminister Thomas Bodström
Tingsrätten i Värnamo
2003/04:689 av *Cecilia Widegren* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Ökande brottslighet
2003/04:690 av *Johan Linander* (c) till justitieminister Thomas Bodström
Identitetskontrollen av intagna på fängelser
2003/04:691 av *Kent Härstedt* (s) till justitieminister Thomas Bodström
Borgerliga vigselförrättare
2003/04:692 av *Karin Thorborg* (v) till justitieminister Thomas Bodström
Automatisk hastighetsövervakning i Dalarna
2003/04:696 av *Elina Linna* (v) till socialminister Lars Engqvist
Säkrare läkemedelsanvändning
2003/04:697 av *Sven-Erik Sjöstrand* (v) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist
Hästkörkort
2003/04:699 av *Fredrik Olovsson* (s) till statsrådet Ulrica Messing
Brukarregistrering i vägtrafikregistret
2003/04:700 av *Lars-Ivar Ericson* (c) till utbildningsminister Thomas Östros
Skolornas beredskap mot självmord
2003/04:701 av *Torsten Lindström* (kd) till statsrådet Mona Sahlin
Skydd vid hedersrelaterat våld

2003/04:702 av *Guðrun Schyman* (v) till statsrådet Berit Andnor
Sjukskrivning i anslutning till graviditet
2003/04:703 av *Niclas Lindberg* (s) till miljöminister Lena Sommestad
Långa handläggningstider för husbyggen
2003/04:704 av *Kjell-Erik Karlsson* (v) till miljöminister Lena Sommestad
Läkemedel och massdöd bland gamar
2003/04:705 av *Kerstin Andersson* (s) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist
Fiskestopp i Karlskrona skärgård
2003/04:706 av *Jeppe Johnsson* (m) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist
Krav på ursprungsmärkning av importerat fågelkött
2003/04:707 av *Cecilia Widegren* (m) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist
Den svenska äggnäringen
2003/04:708 av *Allan Widman* (fp) till justitieminister Thomas Bodström
Brott inom skolans område
2003/04:709 av *Johan Pehrson* (fp) till justitieminister Thomas Bodström
Hot och våld
2003/04:710 av *Cecilia Wikström* (fp) till justitieminister Thomas Bodström
Nationellt råd för kvinnofrid
2003/04:711 av *Anita Brodén* (fp) till justitieminister Thomas Bodström
Nedläggningen av tingsrätter
2003/04:715 av *Roger Tiefensee* (c) till finansminister Bosse Ringholm
Tullverksamhet på Gotland

Prot. 2003/04:68
12 februari

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 17 februari.

11 § Kammaren åtskildes kl. 14.47.

Förhandlingarna leddes
av förste vice talmannen från sammanträdets början till ajourneringen
kl. 13.28 och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

LISBETH HANSING ENGSTRÖM

/Monica Gustafson

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Meddelande om aktuell debatt	1
3 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation	2
4 § Svar på interpellation 2003/04:261 om möjligheter att ingripa mot kränkningar i skolan	2
Anf. 1 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	2
Anf. 2 LARS LEIJONBORG (fp).....	4
Anf. 3 STEN TOLGFORS (m).....	4
Anf. 4 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	6
Anf. 5 LARS LEIJONBORG (fp).....	7
Anf. 6 STEN TOLGFORS (m).....	8
Anf. 7 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	9
Anf. 8 LARS LEIJONBORG (fp).....	10
Anf. 9 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	10
5 § Svar på interpellation 2003/04:262 om studenters rättssäkerhet.....	11
Anf. 10 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	11
Anf. 11 TORSTEN LINDSTRÖM (kd).....	12
Anf. 12 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	13
Anf. 13 TORSTEN LINDSTRÖM (kd).....	14
Anf. 14 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	15
Anf. 15 TORSTEN LINDSTRÖM (kd).....	16
Anf. 16 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	17
6 § Svar på interpellation 2003/04:266 om studenters trygghet	18
Anf. 17 Statsrådet BERIT ANDNOR (s).....	18
Anf. 18 TORSTEN LINDSTRÖM (kd).....	19
Anf. 19 Statsrådet BERIT ANDNOR (s).....	20
Anf. 20 TORSTEN LINDSTRÖM (kd).....	20
Anf. 21 Statsrådet BERIT ANDNOR (s).....	21
Anf. 22 TORSTEN LINDSTRÖM (kd).....	22
Anf. 23 Statsrådet BERIT ANDNOR (s).....	22
7 § Svar på interpellation 2003/04:263 om vallokalernas öppethållande	23
Anf. 24 Statsrådet PÄR NUDER (s).....	23
Anf. 25 GUNNAR NORDMARK (fp).....	24
Anf. 26 Statsrådet PÄR NUDER (s).....	24
Anf. 27 GUNNAR NORDMARK (fp).....	25
Anf. 28 Statsrådet PÄR NUDER (s).....	25
Anf. 29 GUNNAR NORDMARK (fp).....	25
Ajournering.....	25
Återupptagna förhandlingar	26
8 § Statsministerns frågestund	26
Anf. 30 TREDJE VICE TALMANNEN.....	26
<i>Social turism.....</i>	<i>26</i>
Anf. 31 MAUD OLOFSSON (c).....	26

Anf. 32 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	26
Anf. 33 MAUD OLOFSSON (c).....	26
Anf. 34 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	27
<i>Svenska företags konkurrenskraft</i>	27
Anf. 35 FREDRIK REINFELDT (m)	27
Anf. 36 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	27
Anf. 37 FREDRIK REINFELDT (m)	28
Anf. 38 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	28
<i>EU:s tiotimmarsregel</i>	29
Anf. 39 LARS LEIJONBORG (fp)	29
Anf. 40 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	29
Anf. 41 LARS LEIJONBORG (fp)	29
Anf. 42 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	29
<i>Irakiska Kurdistan</i>	30
Anf. 43 ULLA HOFFMANN (v)	30
Anf. 44 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	30
Anf. 45 ULLA HOFFMANN (v)	31
Anf. 46 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	31
<i>Värdekommission</i>	31
Anf. 47 GÖRAN HÄGGLUND (kd).....	31
Anf. 48 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	32
Anf. 49 GÖRAN HÄGGLUND (kd).....	32
Anf. 50 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	32
<i>Kungens uttalanden i Brunei</i>	33
Anf. 51 MARIA WETTERSTRAND (mp).....	33
Anf. 52 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	33
Anf. 53 MARIA WETTERSTRAND (mp).....	33
Anf. 54 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	34
<i>Punktskatter och gränshandel i Norrbotten</i>	34
Anf. 55 ERLING WÄLIVAARA (kd)	34
Anf. 56 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	34
<i>Insatser för Norrlands inland</i>	35
Anf. 57 LENNART GUSTAVSSON (v)	35
Anf. 58 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	35
<i>Folkomröstning om EU:s konstitution</i>	35
Anf. 59 GUSTAV FRIDOLIN (mp)	35
Anf. 60 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	36
Anf. 61 GUSTAV FRIDOLIN (mp)	36
Anf. 62 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	36
<i>EU:s östutvidgning</i>	37
Anf. 63 HILLEVI LARSSON (s).....	37
Anf. 64 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	37
<i>Narkotikabekämpningen</i>	37
Anf. 65 HILLEVI ENGSTRÖM (m).....	37
Anf. 66 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	38
<i>Statsfinanserna</i>	38
Anf. 67 CHRISTER NYLANDER (fp).....	38
Anf. 68 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	38

<i>Äldreomsorgen</i>	39
Anf. 69 VIVIANN GERDIN (c)	39
Anf. 70 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	39
Anf. 71 TREDJE VICE TALMANNEN	40
9 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	40
10 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	40
11 § Kammaren åtskildes kl. 14.47.	43

